Egészségfejlesztés felsőfokon

Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék
Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar

Összeállította

dr. Benkő Zsuzsanna

dr. Erdei Katalin

Kiadó: Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó
Felelős kiadó: dr. Benkő Zsuzsanna

I. BEVEZETÉS

A magyar népesség egészségi állapotát tükröző lesújtó statisztikai adatok, elemzések hátterében társadalmi, mentálhigiénés és genetikai természetű okok egyaránt meghúzódnak. A szív- és érrendszeri megbetegedések, a daganatos betegségek, az alkoholizmus, a dohányzás, a neurotikus és pszicho-szomatikus kórformák kialakulásában mindhárom fent említett ok szerepet játszik.

A lakosság egészségi állapotának javítására, fejlesztésére az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék az oktatást tekintette kitörési pontnak. Létrehozni egy felsőfokú pályát, hivatást, amelynek ez az egyik alapfeladata.

Milyen munkafeladatot lásson el a társadalmi hiányt betöltő egészségtan tanár? Milyen ***társadalmi követelményeknek*** kell megfelelnie?

Néhány kiemelt munkafeladat:

- Tanári oktató-nevelő munkája során közvetítse a fiataloknak és szüleiknek, valamint munkatársainak az egészséges életmódot, a test- és egészségkultúrát.
- Formálja a lakosság egyes rétegeinek mentálhigiénés szemléletét. Ismeretközvetítés és célprogramok segítségével fejlessze egészségüket.
- Dolgozzon ki és alkalmazzon egészségmegőrző és egészségfejlesztő életmódprojekteket különböző intézmények szervezeti keretei és feltételei között.
- Segítő-támogató tevékenységet végezzen szükség szerint a tanulók, szülők és tanárok között.
- Rekreációs és szabadidős programokat szervezzen és irányítson partnerekkel az iskolában és az iskolán kívül.

TÁJÉKOZTATÓ

I. BEVEZETŐ 3

(A szakma helye a társadalomban)

II. A KÉPZŐ INTÉZMÉNY TÖRTÉNETI BEMUTATÁSA 8

III. KÉPZÉSI KÖVETELMÉNYEK 15

IV. EGYÉB KÉPZÉSI FORMÁK 30

1. Egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzés 30
2. Egészségfejlesztő mentálhigiénés továbbképzés 120 órában 37
3. Egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakvizsgára felkészítő program 40

A TANSZÉKEN DOLGOZÓ OKTATÓK BEMUTATÁSA 49

A TANSZÉK KIADVÁNYAI 51

Vizsgáljunk meg néhány társadalomban meghúzódó okot, jelenséget, amelynek ellensúlyozására, korrekciójára törekszik az egészségtan tanár.

A család modellszerkezetében bekövetkezett változások számos olyan új feladatot, helyzetet hoztak, melyek mind a szülőket, mind a gyerekeket felkészületlenül érték. A nők tömeges munkába állása az állami intézményekre hárította a korábban családi körben megoldott feladatokat. A gyerekek születése, nevelése, az idős emberek betegsége, a betegek gondozása, ápolása, halála mind professzionális szereplők kezébe került.

A szociális környezetet mérgező munkanélküliség közvetve vagy közvetlenül minden harmadik-negyedik családot érinti. Ez a helyzet nem lassú, folyamatos változás következményeként jött létre, mint a fejlett polgári társadalmakban, hanem a rendszerváltást követően szinte robbanásszerűen alakult ki, sokkolva a népességet. A magyar lakosság település és képzettség szerinti megoszlása és a kialakult munkanélküliség között szoros az összefüggés, és ebben gyors javulás nem várható.

A magyarországi nagyszámú megbetegedések, veszélyek – szakmai és történelmi ismereteink szerint – meghatározóan lelki és társadalmi okokra vezethetők vissza.

Az *egészségnek* intézményes struktúrája marad, hálózata, önálló társadalmi alrendszere nincs, és ezért igyekszik belépni mindegyik alrendszerbe. Tehát az egészség nem egy intézmény, nem egy társadalmi alrendszer, nem egy meghatározott professzionális szakma feladata, felelőssége, hanem *a társadalom teljes intézményhálózatát átfogó feladat.*

A társadalmi helyzetelemzés, a társadalmi alrendszerek működéséről vallott felfogásunk, valamint saját szakmai és intézményi tapasztalataink, ismereteink, kompetenciánk is arra késztetett bennünket, hogy az oktatás területén avatkozzunk be. Bár számunkra is világos volt, hogy a törvényalkotás, a politikai döntéshozatali szféra hasonló szemléletű kapcsolódása nélkül kezdeményezésünk partikuláris marad. Szeren-

csére a rendszerváltással kialakult demokratikus intézményrendszer lehetővé tette, hogy elképzeléseink legitim keretek között, a makropolitikai struktúrába ágyazottan valósulhattak meg. Így döntésünk a képzés súlypontjainak, szakmai tartalmának, társadalmi illeszkedésének meghatározására korlátozódott.

A célok pontosabb meghatározásához tekintsük át az *egészség fogalmának* dinamikus változását.

A WHO 1949-es alapdokumentumából: Az egészség nem a betegség hiánya, hanem a testi, lelki és szociális jóllét állapota.

A WHO meghatározást főképpen utópikus színezete miatt érte a legtöbb bírálat. A definíció fő erényét pedig az adta, hogy az egészséggel foglalkozó tudományok között megteremtette a kompromisszumot.

Az eredeti WHO meghatározás a lelki-szellemi és ökológiai elemmel bővült. Ezeket az elemeket is többféleképpen értelmezték. Némelyek a lelki egészséget az emberi élet értelemkereséseként értelmezték (Ilona Kickbusch).

A mai egészségértelmezések többsége integratív modelleket vázol fel. A természeti, társadalmi környezet, a rendelkezésre álló források mértéke, a problémák leküzdése, a sikerélmény, az elégedettség mind-mind az egészségi állapot meghatározói. *Az egészséget passzív állapot helyett többnyire folyamatként értelmezik.* A cselekvőkészség fejlődése az egész életen átível, az egyén új kompetenciák elsajátítására törekszik.

A jelenleg folyó viták alapján az látszik kikristályosodni, hogy *az egészség dinamikus fogalom, és az életre koncentrál.* Az egyén a természeti és társadalmi környezetével folytatott átfogó és aktív összeütközések eredményeként talál rá az őt gátló és segítő feltételekre – az életfeltételekre. Az egyes megközelítések közötti megegyezés lényege *az egészség multidimenzionális volta: testi, lelki és társadalmi szempontok egyaránt léteznek,* ezek egymástól nem elválaszthatók, még ha súlypontozásaik különbözőek is.

Az egészséget a jó közérzet és a megelégedettség minden területe alakítja, így a környezeti, társadalmi, szomatikus és lelki tényezők. *Az egészség társadalmi bázison alapuló individuális értékként* definiálható, és ezért beszélhetünk az egészségre történő szocializációról. Így az egészség társadalmi szempontból „jó"-nak tekinthető, tükrözi a társadalmi viszonyok, kapcsolatok szubjektív feldolgozását és a velük való megbirkózást.

Végül: az egészség funkcionális fogalom, megvalósulása az élet különböző szakaszaiban más és más, s erőteljesen függ az életkörülményektől és a környezeti kultúrától. Ez határozza meg az egészség gyakorlati jelentőségét.

Az elmúlt években bekövetkezett *paradigmaváltás értelmében a hiányok helyett, a források, a panaszok, bajok helyett a boldogság, az elégedettség kerül előtérbe.*

A magyar problémákhoz hasonlóak a fejlett ipari országok társadalmát is jellemzik. Megoldási kísérleteik több szinten és módon bontakoznak ki. A problémák kezelésére jelen vannak a társadalmi alrendszerekben a professzionalisták, valamint a laikusok. A professzionalisták vagy önálló, ezekre a feladatokra specializált intézményekben dolgoznak mint hivatásos egészségnevelő, egészségfejlesztő, mentálhigiénikus szakemberek, vagy különböző, más alaptevékenységre specializált intézményekben főállású egészségnevelőkként végzik feladataikat, harmadik lehetőségként alaptevékenységükbe ágyazottan látnak el egészségfejlesztő, mentálhigiénikus feladatokat. Ezeknek a megvalósulási formáknak különböző variációival találkoztunk. Az Egyesült Államokban főleg az első variáció a domináns, míg Nyugat-Európa legtöbb országában az utóbbi. A laikusok főleg önsegítő csoportokat hoznak létre és tartanak fenn.

Az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék elképzeléseit az egészségtan tanár szerepéről, feladatrendszeréről a fentiekben már érintet-

tük. Ugyanakkor a „mit tegyen?" kérdés után a *„milyen legyen?"* kérdést is feltettük.

A pedagógus pályakörben új szak az *egészségtan tanár* szak.

Az egészségtan tanár közvetítő szerepet tölt be a felnőtt- és a gyermektársadalom között. Munkája tartalmán és hatékonyságán múlik, milyen lesz a felnövekvő nemzedék, a családok gondolkodása, egészségfelfogása és egészségmagatartása.

Kifejtett hatását fokozza, hogy igen nagy az az idő, amit a gyerekek, fiatalok a szakember irányítása alatt töltenek el, és éppen az élet legfogékonyabb korszakában.

Munkája az új ismeretek közvetítéséből, készségek, szokások kialakításából, az egészség védelmét, fejlesztését szolgáló lehetőségek, értékek megismertetéséből áll. Sikeres tevékenységének biztosítéka *a sokoldalú, kreatív, jó értelmi képességű, gazdag érzelemvilágú, aktív és jó szervezőkészséggel, empátiával, gyors, könnyed kontaktusteremtő képességgel rendelkező érett személyisége.*

A felsorolt – nem teljes körű – személyiségjellemzők magukban foglalják a pályára való alkalmasság feltételeit és egyben *a hivatásszemélyiség kialakításának a célját.*

II. A KÉPZŐ INTÉZMÉNY TÖRTÉNETI BEMUTATÁSA

„Azt hiszem, az egészség fogalmát előbb-utóbb
tisztázni kell, nem orvosoknak, hanem költőknek
és gondolkodóknak ... Amit a klinikákon egészségnek
tartanak, annak fertőtlenítő szaga van ...
Az egészség nem steril.
Az egészségnek gyümölcsillata van."
HAMVAS BÉLA: Gyümölcsóra

Statisztikai, epidemiológiai adatok, szociológiai elemzések, pszichológiai esettanulmányok sora tárta fel az elmúlt évtizedekben a magyar lakosság aggasztó testi és lelki egészségi állapotát.

Az 1980-as évek második felében a Szegedi Orvostudományi Egyetem különböző tanszékein, klinikáin dolgozó szakemberek, szociológusok, népegészségtanászok, pszichológusok, pszichiáterek, gyermekgyógyászok, belgyógyászok körében kialakult az együttműködés igénye, felismerték, hogy az egészségnevelés, egészségfejlesztés kérdéseiben csak együtt tudnak eredményesen fellépni. A felsőoktatásban úttörő kezdeményezésként egy kisebb projektet valósítottak meg:

1991 szeptemberében *a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán 30 órás egészségnevelési kurzust* indítottunk az 1986-ban elfogadott Ottawa Charta értékei alapján. A program nagy érdeklődést keltett a hallgatók körében.

A *multidiszciplinaritás* elveire épülő programot a főiskola III. éves hallgatói számára hirdettük meg, de általános iskolai pedagógusok, orvosok és védőnők is látogatták. Az előadásokat pszichológus, gyermekorvos, pszichiáter, filozófus, szociológus, lelkipásztor tartotta. A félévet lezáró beszámoló után összegeztük a hallgatók véleményét, minősítését névtelen válaszaik alapján. Az értékelés további munkára, kutatásra ösztönzött bennünket.

Ezt követően 1992-ben a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola felkérte az oktatócsoportot egy 1 hetes országos *tanártovábbképző akadémia* megszervezésére. A nemzetközi rendezvényen mintegy 300 fő vett részt. Az előadások anyaga kötetben is megjelent.

Saját hazai kutatásaink, nemzetközi és hazai tudományos társasági tapasztalataink alapján jutottunk arra a következtetésre, hogy diplomások számára posztgraduális formában szervezzünk képzést. Nemzetközi tapasztalataink alapján *a képzést projekt formában indítottuk el*, betartva a projektkészítés, megvalósítás nemzetközileg is elfogadott feladatait és szabályait. A pontosan meghatározott feladat: a döntéshozás megfelelő struktúrájának kialakítása, a feladat megvalósítására alkalmas team létrehozása, a szükséges források – idő, pénz, hely – előteremtése, az intézkedési terv részleteinek kidolgozása, a terv végrehajtásához szükséges folyamatosság megvalósítása, a projektmarketing megtervezése, a folyamatos önértékelés és beszámolás biztosítása, az anyaszervezettel való harmonikus kapcsolattartás, a projektvezetés kiépítése, külső segítség, tréning és szervezeti konzultáció megszervezése.

Alapvető célunk az volt, hogy az interszektoralitás és multidiszciplinaritás szempontjait figyelembe véve olyan képzést hozzunk létre, mely egyszerre képes egészségfejlesztő és mentálhigiénés ismereteket nyújtani különböző előképzettségű diplomások számára. *A képzés fontos feladata, hogy a résztvevők* – pedagógusok, óvónők, védőnők, managerek, népművelők, lelkészek, orvosok, jogászok, rendőrök, katonatisztek stb. – *közös nyelvet alakítsanak ki.*

A képzés elsősorban nem önálló szakma létrehozását szolgálta, hanem olyan ismereteket közvetít, melyeket a legkülönfélébb szakterületeken dolgozók saját eredeti képzettségükbe és ezáltal munkájukba integrálva nagy társadalmi haszonnal alkalmazhatnak.

1993-ban indult meg a tanárképző főiskolán a 2 éves *egészségfejlesztő mentálhigiénikus posztgraduális képzés*, amire az egészségügy, a szociális ellátás, az oktatás, az államigazgatás területein dolgozó különbö-

ző szakemberek jelentkeztek. A cél nem önálló szakma kialakítása volt, hanem az, hogy a képzésben résztvevők multiplikátorokként terjesszék a megszerzett multidiszciplináris, komplex elméleti és gyakorlati tudást. Így megvalósítják a szektorok közötti átjárhatóságot, és közös nyelv kialakításával alapozzák meg a hálózatépítés lehetőségét.

A kidolgozott curriculumot a hallgatóktól, oktatóktól szerzett folyamatos visszajelzések, valamint nemzetközi tapasztalatok alapján folyamatosan fejlesztettük.

Személyes munkakapcsolatokat építettünk ki az alábbi nemzetközi képző intézményekkel: Manchester Metropolitan University; Limburg University, Maastrich; WHO Regional Office for Europe, Koppenhagen; Department of Applied Health Sciences, Lüneburg University; IFF Health and Organisational Development, Wienna; Faculty of Public Health, Bielefeld, Germany.

Jelenleg ez a képzés egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzési szakként található meg a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Alkalmazott Egészségtudományi Tanszékének oktatási programjai között.

1995-ben kezdődött meg az Országos Mentálhigiénés Mozgalom segítségével a kihelyezett tagozatok országos hálózatának kialakítása is. Ezt a tevékenységet az országos mentálhigiénés mozgalom keretében létrejött Mentálhigiénés Programiroda is segítette. Az akkori Regionális Mentálhigiénés Programirodák a terepgyakorlatok szervezésével kapcsolódtak a képzéshez.

A képzésbe bekapcsolódott alközpontok:

Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Főiskolai Kar, Pécs
Pécsi Tudományegyetem, Pedagógiai Főiskolai Kar, Szekszárd
Nyíregyházi Főiskola, Tanárképző Főiskolai Kar, Nyíregyháza
Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Miskolc
Széchenyi István Egyetem, Győr

Debreceni Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen
Berzsenyi Dániel Főiskola, Szombathely

Később további két egyetem kapcsolódott a meglévő hálózathoz:

Semmelweis Egyetem ÁOK, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Budapest
Veszprémi Egyetem, Veszprém

Az oktatás, képzés tartalmának, módszereinek, szintjeinek közös kidolgozása mellett alapfeladatunknak tekintettük a *hálózatépítést*. Ezt több meggondolásból tettük:

- Végzett hallgatóink ne maradjanak magukra, ne izolálódjanak környezetükben. Egy új szakterület elfogadtatása, művelése ellenállásba ütközhet. Az egészségfejlesztő mentálhigiénés célok eléréséhez szükséges motivációs rendszer gyengülhet, elapadhat a nehézségek és „szövetséges" hiányának hatására.
- A tanulmányok elvégzése során megszerzett közös szemlélet, attitűd hatékonyabban érezteti hatását a lakosság egészségfejlesztésében, ha munkacsoportok, teamek közvetítik azt.
- Országos szakemberhálózat kialakítása, megerősítése az összehangolt képzési koncepció közvetítésére.
- Országos programok, kutatási feladatok együttes, hálózatszintű szervezése, megvalósítása.
- Közös érdekképviselet megvalósítása.

Az országos hálózat kialakításának munkája a 90-es évek közepére tehető. Hálózatépítő munkánk eredményét az 1. sz. ábra mutatja be.

Az Egészségfejlesztő-mentálhigiénikus posztgraduális szakirányú továbbképzések helyszínei és az első évfolyamok indításának időpontjai

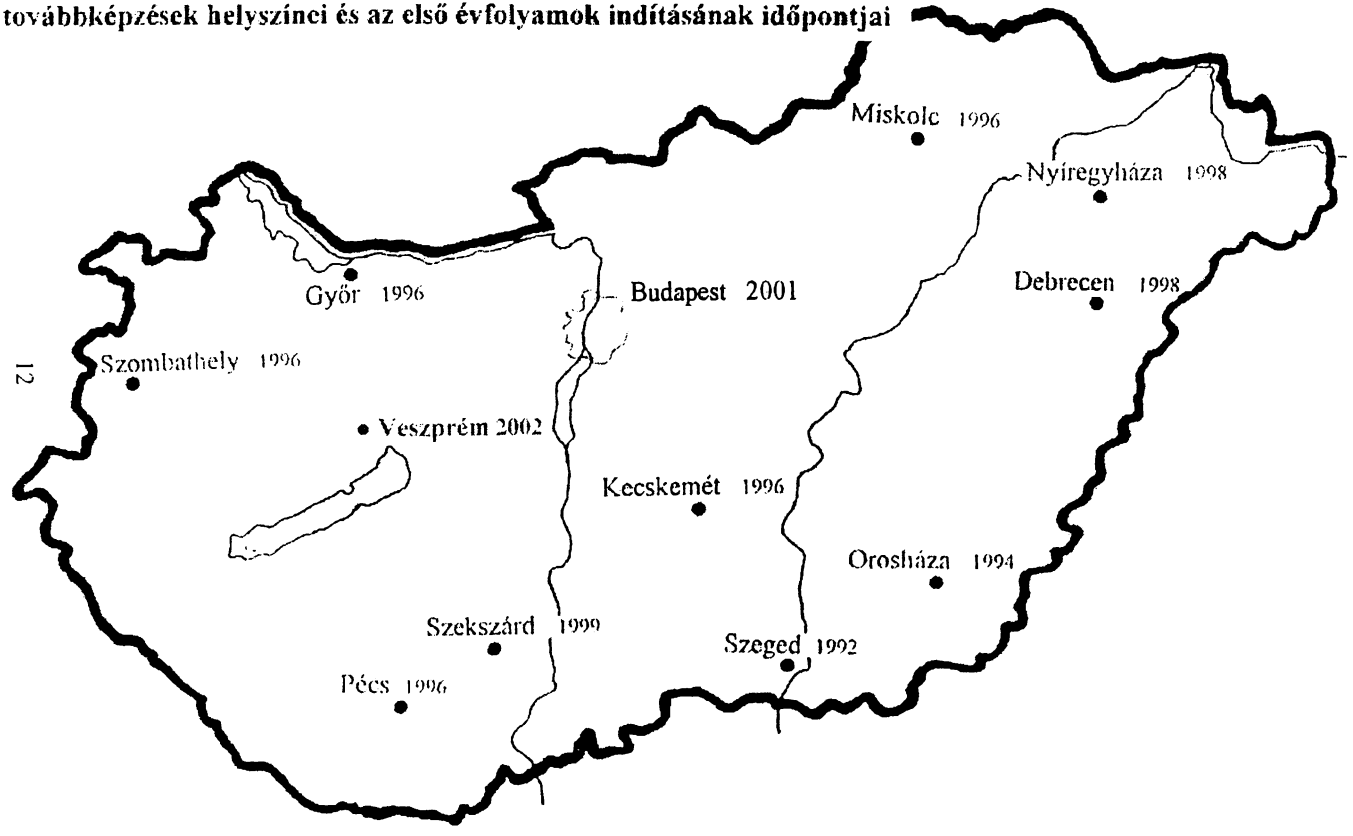

Közben folyamatosan törekedtünk tanszékünk oktatási szintjeinek bővítésére. 1995 szeptemberétől a *nappali tagozatos egészségtan tanár szak* curriculumának akkreditációján dolgoztunk. 1997-ben a szak akkreditációs folyamata lezárult, így 1998 szeptemberétől elindulhatott a nappali tagozatos képzés is. Jelenleg a nappali tagozat minden évfolyamán teljes létszámban folyik az oktatás.

Továbbá az Országos Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Bizottság 1998. évi akkreditációjának megfelelően *„Egészségnevelés – mentálhigiénés 120 órás továbbképzés, pedagógusoknak"* címmel folyamatosan szervezünk továbbképzéseket.

1999 óta 41/1999. (X.13.) OM rendelet értelmében a pedagógusoknak lehetőségük nyílik arra is, hogy az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék *egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakvizsgára felkészítő programján* készüljenek fel *pedagógus szakvizsgájuk letételére.*

Célul tűztük ki az *egészségtan tanár egyetemi szintű oktatásának* indítását. 2001-ben nyújtottuk be a MAB-hoz a teljes dokumentációt. Az engedélyt az egészségtan tanár szak egyetemi szintű oktatásához 2002-ben kaptuk meg. Tanszékünk a 2003/2004-es tanévben tervezi megindítását, együttműködve a Szegedi Tudományegyetem Általános Orvoskarával.

Tanszékünk fejlesztésében, munkájának megszervezésében jelentős szerepet kapott az elmúlt években a *kutatómunka.*

Kutatási tevékenységek:

- Egészségmagatartás vizsgálat 6-14 éves korúaknál. Empirikus kutatás
- 18-25 éves korosztály szükségletfeltáró elemzése szociális- és lelki egészség tanácsadáshoz
- Életmód, életstílus – elméleti kutatás
- Egészségtudományok oktatása – elméleti és módszertani kutatás
- Egészségfejlesztő iskolák

- Tanulási nehézségek – empirikus kutatás
- Az olvasás, a tanulás és a metakogníció kapcsolata iskoláskorban

2003-ban indítottunk be egy empirikus vizsgálatot Szegeden és környékén, amelynek célja a hagyomány és változás megragadása a magyar családok életmódjában, értékrendjében. A kutatás nemzetközi összehasonlító elemzésre is lehetőséget biztosít a visegrádi országokkal való együttműködésben.

A tanszék munkájának eredményességét jelentős mértékben segítették, biztosították az elmúlt években kialakított *munkakapcsolatok*. 1992 óta folyamatos munkakapcsolatot tart fenn a tanszék az alábbi nemzetközi intézményekkel.

Manchester Metropolitan University, Crewe + Alsager Faculty, Department of Humanities and Applied social Sciences (Nagy-Britannia)

Universität Lüneburg, Zentrum für Angewandte Gesundheitswisenschaften (Németország)

Universität Bielefeld, Fakultät für Public Health (Németország)

Escola Superior de EDUCAÇÃO de Lisboa (Portugália)

1995 szeptember óta Socrates/Erasmus oktatói és hallgatói mobilitás keretében évente két hallgató és két oktató utazik a külföldi partnerhez, illetve hazánkba.

III. KÉPZÉSI KÖVETELMÉNYEK

Az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék 1995-ben dolgozta ki az egészségtan főiskolai, egyetemi szintű tanár szak curriculumát. E curriculum kidolgozása és oktatása csak a formálódó Szegedi Felsőoktatási Szövetség keretein belül valósulhatott meg, hisz mind a curriculum kidolgozásában, mind pedig az 1997-ben meginduló oktatásban a mai Szegedi Tudományegyetem számos intézményéből vesznek részt oktatók (32 egyetemi, főiskolai oktató). A graduális szintű főiskolai képzés kidolgozásához elengedhetetlenül fontos volt a korábban már ismertetett modellkísérletben dolgozó multidiszciplináris team, főként a posztgraduális képzés során kialakult integrált szemlélet és az addigi tapasztalatok felhasználása miatt.

A szak tantárgycsoportjainak kialakításában meghatározó volt a Kormány 160/1997. (IX.26.) sz. rendelete a főiskolai és egyetemi szintű egészségtan tanár szakok képesítési követelményeiről.

A művelődési és közoktatási miniszter 1997. októberében 55.807/97. XVIII. sz. határozatában hagyta jóvá az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszéken a szak indítását.

A fenti kormányrendelet alapján megfogalmazott *képzési célunk* „olyan tanárok képzése, akik a testi, lelki, szociális egészség fogalomra alapozott egészségtani, egészségmegőrző és mentálhigiénés ismeretekkel rendelkeznek; felkészültek arra, hogy a hazai általános képzést folytató oktatási-nevelési intézményekben az 5-10. évfolyamokon, valamint a szakképzésben és az iskolarendszeren kívüli képzésben szakképzettségüknek megfelelően tanári oktató-nevelő munkát végezzenek; akik az egészséges életmódot, a test- és egészségkultúrát modellként alkalmazzák és közvetítik, illetve egészségügyi és egészségpedagógiai szakismereteik rendszerezésével és alkalmazásával képesek a mentálhigiénés szemlélet kialakítására, tudományterületük alkotó művelésére és továbbfejlesztésére."

A tanszék kétszakos képzést folytat az alábbi tantárgyakkal párosítva az egészségtan tanár szakot: magyar nyelv és irodalom, testnevelés, biológia, idegen nyelvek, művelődésszervező, számítástechnika, könyvtár-informatika. A továbbiakban Egyéb szakként utalunk rájuk.

A képzés nappali és levelező tagozaton folyik a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Karán. A képzési idő nappali tagozaton 8 félév, levelező tagozaton egy szakos képzésben 6 félév. A szak három képzési területre tagolható.

A szakterületi képzés az alábbi ismeretközvetítő és képesség/készségfejlesztő tantárgycsoportokból áll:

A) Társadalomtudományok

Az egészségtan és az egészségfejlesztés szempontjából releváns társadalmi, jogi, közgazdaságtani és etikai ismereteket közvetíti a következő tárgyakon keresztül: egészség-, család-, életmód- és devianciaszociológia, egészségfejlesztés, egészségmegőrzés, kisebbségtudományi alapismeretek, multikulturális nevelés alapjai, kommunikáció, környezetvédelem, szociálpolitika, egészségügyi jog, egészségbiztosítás-politika, menedzsment, bioetika, biometria, rekreáció elmélete és módszertana, esztétikum és magatartásforma, környezetetika.

E tantárgyak jelentős részét magában foglalva az egészségszociológia szigorlaton ad számot a hallgató társadalmi ismereteiről.

B) Pszichológiai tudományok

Ebben a tantárgycsoportban kapott helyet – a pszichológia néhány alapterületének oktatásán kívül – a személyiségfejlesztés, a kommunikációs és szociális készségfejlesztés, valamint a művészeti készségfejlesztő gyakorlat is.

A pszichológiai blokkban tehát átfogó, a hallgatók későbbi egészségfejlesztő és a mentálhigiénés munkáját kellőképpen megalapozó gyakorlati képzés is folyik. A blokkban részletesebben a következő tárgyak találhatóak: személyiséglélektan, személyiségfejlesztő gyakorlat, kommunikációs készségfejlesztés, szociális készségfejlesztés, tanácsadás módszertana, vizuálkultúra, mozgáskultúra, zenekultúra, olvasáskultúra, biográfiaiai analízis.

A személyiséglélektan tantárgy a *szigorlati tárgy*, amely magába foglalja a tanácsadás módszertana, mentálhigiénés alapismeretek, iskolai mentálhigiéné, szociálpszichológia tantárgyak ismeretanyagát.

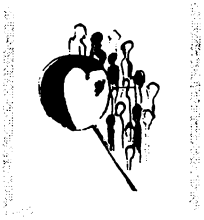

A) Medicinális tudományok

A hallgatók ebben a blokkban ismerkednek meg az ember egészséges testi fejlődésével, a magyar társadalom epidemiológiai helyzetével, az aktuális népegészségtani problémákkal, valamint sor kerül a krónikus testi és lelki betegségek szomatikus és mentálhigiénés vetületeinek tárgyalására is. A tantárgycsoportot a Szegedi Tudományegyetem Általános Orvosi Karán dolgozó oktatókkal szorosan együttműködve alakítottuk ki, és oktatjuk jelenleg is. A blokkba a következő tárgyak tartoznak: népegészségtan, medicinális alapismeretek, krónikus betegségek megelőzése (bel-gyermekgyógyászat, pszichiátria, gyermekpszichiátria), addiktológia, rehabilitációs ismeretek, gyógypedagógiai alapismeretek, gyógytestnevelési alapismeretek, természetgyógyászat, balesetvédelem és elsősegélynyújtás.

A medicinális blokk tárgyai közül a *népegészségtan* zárul *szigorlattal*, amelyhez a medicinális alapismeret, környezetvédelem, menedzsment, egészségfejlesztés, statisztika, biometria tantárgyak ismeretanyaga társul.

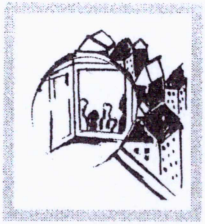

B) Szakmai gyakorlati blokk

Az elméleti és a gyakorlati oktatás mellett a terepgyakorlatok alkotják a graduális képzés harmadik fő pillérét. A terepgyakorlatok keretében a hallgatóknak lehetőségük van az egészségnevelés, az egészségfejlesztés és a mentálhigiéné színtereinek megismerésére és a megszerzett ismeretek alkalmazására. A hallgatók a posztgraduális képzésnél ismertetendő formában az egészségügyi, az oktatási, az államigazgatási, a profitorientált, a civil szféra intézményei vagy a nagy rizikójú intézmények mint gyakorlóhelyek közül minden évben más típusút választanak.

A hallgatók a gyakorlatról írásbeli beszámolót készítenek, és szemináriumi keretek között dolgozzák fel a terepgyakorlatokon szerzett tapasztalataikat, ami lehetőséget ad az információk megsokszorozódására, különböző problémák, feladatok felismerésére, megfogalmazására. A hallgatóknak a III. évfolyamot követően lehetőségük van arra, hogy háromfős csoportokban a teammunkát és a projektkészítést gyakorolva teljesítsék gyakorlatukat.

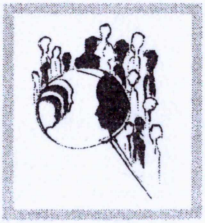

C) Szakmódszertani blokk

A blokkban található kurzusok során a nevelési folyamat mindennapos gyakorlatába ágyazható egészségnevelési, egészségfejlesztési módszerek, valamint az egészséges életvezetési stratégia képzésszintű kialakításának szakmódszertani megalapozása történik egyrészt gyakorlati órák, másrészt pedig speciális iskolai módszertani gyakorlat keretében.

Graduális képzésünk **záróvizsgája** – a posztgraduális képzésünk gyakorlatának megfelelően – két fő részből áll. Minden szakdolgozatnak –

a lehetőségek szerint – tartalmaznia kell a szakirodalom feldolgozása, elemzése mellett egy olyan empirikus vizsgálatot is, melyet a hallgató a tanulmányai során megismert valamilyen tudományos módszer alkalmazásával készít el. A hallgatók választását széles témagyűjtemény segíti.

Az egészségtan tanár szak óra-, vizsga- és kreditterve a következő táblázatokban látható.

Vizsgáljunk meg néhány társadalomban meghúzódó okot, jelenséget, amelynek ellensúlyozására, korrekciójára törekszik az egészségtan tanár.

A család modellszerkezetében bekövetkezett változások számos olyan új feladatot, helyzetet hoztak, melyek mind a szülőket, mind a gyerekeket felkészületlenül érték. A nők tömeges munkába állása az állami intézményekre hárította a korábban családi körben megoldott feladatokat. A gyerekek születése, nevelése, az idős emberek betegsége, a betegek gondozása, ápolása, halála mind professzionális szereplők kezébe került.

A szociális környezetet mérgező munkanélküliség közvetve vagy közvetlenül minden harmadik-negyedik családot érinti. Ez a helyzet nem lassú, folyamatos változás következményeként jött létre, mint a fejlett polgári társadalmakban, hanem a rendszerváltást követően szinte robbanásszerűen alakult ki, sokkolva a népességet. A magyar lakosság település és képzettség szerinti megoszlása és a kialakult munkanélküliség között szoros az összefüggés, és ebben gyors javulás nem várható.

A magyarországi nagyszámú megbetegedések, veszélyek – szakmai és történelmi ismereteink szerint – meghatározóan lelki és társadalmi okokra vezethetők vissza.

Az *egészségnek* intézményes struktúrája marad, hálózata, önálló társadalmi alrendszere nincs, és ezért igyekszik belépni mindegyik alrendszerbe. Tehát az egészség nem egy intézmény, nem egy társadalmi alrendszer, nem egy meghatározott professzionális szakma feladata, felelőssége, hanem *a társadalom teljes intézményhálózatát átfogó feladat.*

A társadalmi helyzetelemzés, a társadalmi alrendszerek működéséről vallott felfogásunk, valamint saját szakmai és intézményi tapasztalataink, ismereteink, kompetenciánk is arra késztetett bennünket, hogy az oktatás területén avatkozzunk be. Bár számunkra is világos volt, hogy a törvényalkotás, a politikai döntéshozatali szféra hasonló szemléletű kapcsolódása nélkül kezdeményezésünk partikuláris marad. Szeren-

csére a rendszerváltással kialakult demokratikus intézményrendszer lehetővé tette, hogy elképzeléseink legitim keretek között, a makropolitikai struktúrába ágyazottan valósulhattak meg. Így döntésünk a képzés súlypontjainak, szakmai tartalmának, társadalmi illeszkedésének meghatározására korlátozódott.

A célok pontosabb meghatározásához tekintsük át az *egészség fogalmának* dinamikus változását.

A WHO 1949-es alapdokumentumából: Az egészség nem a betegség hiánya, hanem a testi, lelki és szociális jóllét állapota.

A WHO meghatározást főképpen utópikus színezete miatt érte a legtöbb bírálat. A definíció fő erényét pedig az adta, hogy az egészséggel foglalkozó tudományok között megteremtette a kompromisszumot.

Az eredeti WHO meghatározás a lelki-szellemi és ökológiai elemmel bővült. Ezeket az elemeket is többféleképpen értelmezték. Némelyek a lelki egészséget az emberi élet értelemkereséseként értelmezték (Ilona Kickbusch).

A mai egészségértelmezések többsége integratív modelleket vázol fel. A természeti, társadalmi környezet, a rendelkezésre álló források mértéke, a problémák leküzdése, a sikerélmény, az elégedettség mind-mind az egészségi állapot meghatározói. *Az egészséget passzív állapot helyett többnyire folyamatként értelmezik.* A cselekvőkészség fejlődése az egész életen átível, az egyén új kompetenciák elsajátítására törekszik.

A jelenleg folyó viták alapján az látszik kikristályosodni, hogy *az egészség dinamikus fogalom, és az életre koncentrál.* Az egyén a természeti és társadalmi környezetével folytatott átfogó és aktív összeütközések eredményeként talál rá az őt gátló és segítő feltételekre – az életfeltételekre. Az egyes megközelítések közötti megegyezés lényege *az egészség multidimenzionális volta: testi, lelki és társadalmi szempontok egyaránt léteznek,* ezek egymástól nem elválaszthatók, még ha súlypontozásaik különbözőek is.

Az egészséget a jó közérzet és a megelégedettség minden területe alakítja, így a környezeti, társadalmi, szomatikus és lelki tényezők. *Az egészség társadalmi bázison alapuló individuális értékként* definiálható, és ezért beszélhetünk az egészségre történő szocializációról. Így az egészség társadalmi szempontból „jó"-nak tekinthető, tükrözi a társadalmi viszonyok, kapcsolatok szubjektív feldolgozását és a velük való megbirkózást.

Végül: az egészség funkcionális fogalom, megvalósulása az élet különböző szakaszaiban más és más, s erőteljesen függ az életkörülményektől és a környezeti kultúrától. Ez határozza meg az egészség gyakorlati jelentőségét.

Az elmúlt években bekövetkezett *paradigmaváltás értelmében a hiányok helyett, a források, a panaszok, bajok helyett a boldogság, az elégedettség kerül előtérbe.*

A magyar problémákhoz hasonlóak a fejlett ipari országok társadalmát is jellemzik. Megoldási kísérleteik több szinten és módon bontakoznak ki. A problémák kezelésére jelen vannak a társadalmi alrendszerekben a professzionalisták, valamint a laikusok. A professzionalisták vagy önálló, ezekre a feladatokra specializált intézményekben dolgoznak mint hivatásos egészségnevelő, egészségfejlesztő, mentálhigiénikus szakemberek, vagy különböző, más alaptevékenységre specializált intézményekben főállású egészségnevelőkként végzik feladataikat, harmadik lehetőségként alaptevékenységükbe ágyazottan látnak el egészségfejlesztő, mentálhigiénikus feladatokat. Ezeknek a megvalósulási formáknak különböző variációival találkoztunk. Az Egyesült Államokban főleg az első variáció a domináns, míg Nyugat-Európa legtöbb országában az utóbbi. A laikusok főleg önsegítő csoportokat hoznak létre és tartanak fenn.

Az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék elképzeléseit az egészségtan tanár szerepéről, feladatrendszeréről a fentiekben már érintet-

tük. Ugyanakkor a „mit tegyen?" kérdés után a *„milyen legyen?"* kérdést is feltettük.

A pedagógus pályakörben új szak az *egészségtan tanár* szak.

Az egészségtan tanár közvetítő szerepet tölt be a felnőtt- és a gyermektársadalom között. Munkája tartalmán és hatékonyságán múlik, milyen lesz a felnövekvő nemzedék, a családok gondolkodása, egészségfelfogása és egészségmagatartása.

Kifejtett hatását fokozza, hogy igen nagy az az idő, amit a gyerekek, fiatalok a szakember irányítása alatt töltenek el, és éppen az élet legfogékonyabb korszakában.

Munkája az új ismeretek közvetítéséből, készségek, szokások kialakításából, az egészség védelmét, fejlesztését szolgáló lehetőségek, értékek megismertetéséből áll. Sikeres tevékenységének biztosítéka *a sokoldalú, kreatív, jó értelmi képességű, gazdag érzelemvilágú, aktív és jó szervezőkészséggel, empátiával, gyors, könnyed kontaktusteremtő képességgel rendelkező érett személyisége.*

A felsorolt – nem teljes körű – személyiségjellemzők magukban foglalják a pályára való alkalmasság feltételeit és egyben *a hivatásszemélyiség kialakításának a célját.*

II. A KÉPZŐ INTÉZMÉNY TÖRTÉNETI BEMUTATÁSA

„Azt hiszem, az egészség fogalmát előbb-utóbb
tisztázni kell, nem orvosoknak, hanem költőknek
és gondolkodóknak ... Amit a klinikákon egészségnek
tartanak, annak fertőtlenítő szaga van ...
Az egészség nem steril.
Az egészségnek gyümölcsillata van."
HAMVAS BÉLA: Gyümölcsóra

Statisztikai, epidemiológiai adatok, szociológiai elemzések, pszichológiai esettanulmányok sora tárta fel az elmúlt évtizedekben a magyar lakosság aggasztó testi és lelki egészségi állapotát.

Az 1980-as évek második felében a Szegedi Orvostudományi Egyetem különböző tanszékein, klinikáin dolgozó szakemberek, szociológusok, népegészségtanászok, pszichológusok, pszichiáterek, gyermekgyógyászok, belgyógyászok körében kialakult az együttműködés igénye, felismerték, hogy az egészségnevelés, egészségfejlesztés kérdéseiben csak együtt tudnak eredményesen fellépni. A felsőoktatásban úttörő kezdeményezésként egy kisebb projektet valósítottak meg:

1991 szeptemberében *a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán 30 órás egészségnevelési kurzust* indítottunk az 1986-ban elfogadott Ottawa Charta értékei alapján. A program nagy érdeklődést keltett a hallgatók körében.

A *multidiszciplinaritás* elveire épülő programot a főiskola III. éves hallgatói számára hirdettük meg, de általános iskolai pedagógusok, orvosok és védőnők is látogatták. Az előadásokat pszichológus, gyermekorvos, pszichiáter, filozófus, szociológus, lelkipásztor tartotta. A félévet lezáró beszámoló után összegeztük a hallgatók véleményét, minősítését névtelen válaszaik alapján. Az értékelés további munkára, kutatásra ösztönzött bennünket.

Ezt követően 1992-ben a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola felkérte az oktatócsoportot egy 1 hetes országos *tanártovábbképző akadémia* megszervezésére. A nemzetközi rendezvényen mintegy 300 fő vett részt. Az előadások anyaga kötetben is megjelent.

Saját hazai kutatásaink, nemzetközi és hazai tudományos társasági tapasztalataink alapján jutottunk arra a következtetésre, hogy diplomások számára posztgraduális formában szervezzünk képzést. Nemzetközi tapasztalataink alapján *a képzést projekt formában indítottuk el*, betartva a projektkészítés, megvalósítás nemzetközileg is elfogadott feladatait és szabályait. A pontosan meghatározott feladat: a döntéshozás megfelelő struktúrájának kialakítása, a feladat megvalósítására alkalmas team létrehozása, a szükséges források – idő, pénz, hely – előteremtése, az intézkedési terv részleteinek kidolgozása, a terv végrehajtásához szükséges folyamatosság megvalósítása, a projektmarketing megtervezése, a folyamatos önértékelés és beszámolás biztosítása, az anyaszervezettel való harmonikus kapcsolattartás, a projektvezetés kiépítése, külső segítség, tréning és szervezeti konzultáció megszervezése.

Alapvető célunk az volt, hogy az interszektoralitás és multidiszciplinaritás szempontjait figyelembe véve olyan képzést hozzunk létre, mely egyszerre képes egészségfejlesztő és mentálhigiénés ismereteket nyújtani különböző előképzettségű diplomások számára. *A képzés fontos feladata, hogy a résztvevők* – pedagógusok, óvónők, védőnők, managerek, népművelők, lelkészek, orvosok, jogászok, rendőrök, katonatisztek stb. – *közös nyelvet alakítsanak ki.*

A képzés elsősorban nem önálló szakma létrehozását szolgálta, hanem olyan ismereteket közvetít, melyeket a legkülönfélébb szakterületeken dolgozók saját eredeti képzettségükbe és ezáltal munkájukba integrálva nagy társadalmi haszonnal alkalmazhatnak.

1993-ban indult meg a tanárképző főiskolán a 2 éves *egészségfejlesztő mentálhigiénikus posztgraduális képzés*, amire az egészségügy, a szociális ellátás, az oktatás, az államigazgatás területein dolgozó különbö-

ző szakemberek jelentkeztek. A cél nem önálló szakma kialakítása volt, hanem az, hogy a képzésben résztvevők multiplikátorokként terjesszék a megszerzett multidiszciplináris, komplex elméleti és gyakorlati tudást. Így megvalósítják a szektorok közötti átjárhatóságot, és közös nyelv kialakításával alapozzák meg a hálózatépítés lehetőségét.

A kidolgozott curriculumot a hallgatóktól, oktatóktól szerzett folyamatos visszajelzések, valamint nemzetközi tapasztalatok alapján folyamatosan fejlesztettük.

Személyes munkakapcsolatokat építettünk ki az alábbi nemzetközi képző intézményekkel: Manchester Metropolitan University; Limburg University, Maastrich; WHO Regional Office for Europe, Koppenhagen; Department of Applied Health Sciences, Lüneburg University; IFF Health and Organisational Development, Wienna; Faculty of Public Health, Bielefeld, Germany.

Jelenleg ez a képzés egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzési szakként található meg a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Alkalmazott Egészségtudományi Tanszékének oktatási programjai között.

1995-ben kezdődött meg az Országos Mentálhigiénés Mozgalom segítségével a kihelyezett tagozatok országos hálózatának kialakítása is. Ezt a tevékenységet az országos mentálhigiénés mozgalom keretében létrejött Mentálhigiénés Programiroda is segítette. Az akkori Regionális Mentálhigiénés Programirodák a terepgyakorlatok szervezésével kapcsolódtak a képzéshez.

A képzésbe bekapcsolódott alközpontok:

Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Főiskolai Kar, Pécs
Pécsi Tudományegyetem, Pedagógiai Főiskolai Kar, Szekszárd
Nyíregyházi Főiskola, Tanárképző Főiskolai Kar, Nyíregyháza
Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Miskolc
Széchenyi István Egyetem, Győr

Debreceni Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen
Berzsenyi Dániel Főiskola, Szombathely

Később további két egyetem kapcsolódott a meglévő hálózathoz:

Semmelweis Egyetem ÁOK, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Budapest
Veszprémi Egyetem, Veszprém

Az oktatás, képzés tartalmának, módszereinek, szintjeinek közös kidolgozása mellett alapfeladatunknak tekintettük a *hálózatépítést*. Ezt több meggondolásból tettük:

- Végzett hallgatóink ne maradjanak magukra, ne izolálódjanak környezetükben. Egy új szakterület elfogadtatása, művelése ellenállásba ütközhet. Az egészségfejlesztő mentálhigiénés célok eléréséhez szükséges motivációs rendszer gyengülhet, elapadhat a nehézségek és „szövetséges" hiányának hatására.
- A tanulmányok elvégzése során megszerzett közös szemlélet, attitűd hatékonyabban érezteti hatását a lakosság egészségfejlesztésében, ha munkacsoportok, teamek közvetítik azt.
- Országos szakemberhálózat kialakítása, megerősítése az összehangolt képzési koncepció közvetítésére.
- Országos programok, kutatási feladatok együttes, hálózatszintű szervezése, megvalósítása.
- Közös érdekképviselet megvalósítása.

Az országos hálózat kialakításának munkája a 90-es évek közepére tehető. Hálózatépítő munkánk eredményét az 1. sz. ábra mutatja be.

Az Egészségfejlesztő-mentálhigiénikus posztgraduális szakirányú továbbképzések helyszínei és az első évfolyamok indításának időpontjai

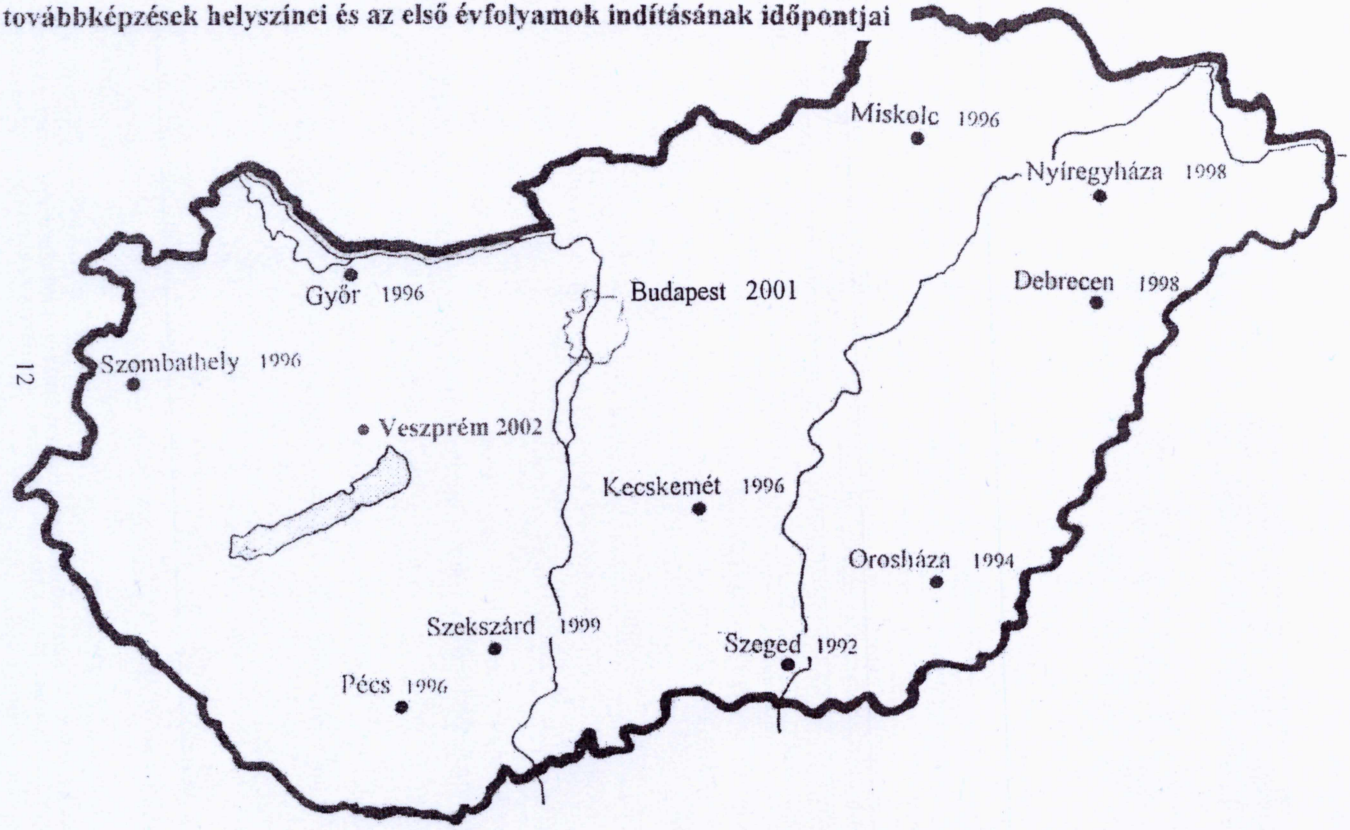

Közben folyamatosan törekedtünk tanszékünk oktatási szintjeinek bővítésére. 1995 szeptemberétől a *nappali tagozatos egészségtan tanár szak* curriculumának akkreditációján dolgoztunk. 1997-ben a szak akkreditációs folyamata lezárult, így 1998 szeptemberétől elindulhatott a nappali tagozatos képzés is. Jelenleg a nappali tagozat minden évfolyamán teljes létszámban folyik az oktatás.

Továbbá az Országos Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Bizottság 1998. évi akkreditációjának megfelelően *„Egészségnevelés – mentálhigiénés 120 órás továbbképzés, pedagógusoknak"* címmel folyamatosan szervezünk továbbképzéseket.

1999 óta 41/1999. (X.13.) OM rendelet értelmében a pedagógusoknak lehetőségük nyílik arra is, hogy az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék *egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakvizsgára felkészítő programján* készüljenek fel *pedagógus szakvizsgájuk letételére.*

Célul tűztük ki az *egészségtan tanár egyetemi szintű oktatásának* indítását. 2001-ben nyújtottuk be a MAB-hoz a teljes dokumentációt. Az engedélyt az egészségtan tanár szak egyetemi szintű oktatásához 2002-ben kaptuk meg. Tanszékünk a 2003/2004-es tanévben tervezi megindítását, együttműködve a Szegedi Tudományegyetem Általános Orvoskarával.

Tanszékünk fejlesztésében, munkájának megszervezésében jelentős szerepet kapott az elmúlt években a *kutatómunka.*

Kutatási tevékenységek:

- Egészségmagatartás vizsgálat 6-14 éves korúaknál. Empirikus kutatás
- 18-25 éves korosztály szükségletfeltáró elemzése szociális- és lelki egészség tanácsadáshoz
- Életmód, életstílus – elméleti kutatás
- Egészségtudományok oktatása – elméleti és módszertani kutatás
- Egészségfejlesztő iskolák

- Tanulási nehézségek – empirikus kutatás
- Az olvasás, a tanulás és a metakogníció kapcsolata iskoláskorban

2003-ban indítottunk be egy empirikus vizsgálatot Szegeden és környékén, amelynek célja a hagyomány és változás megragadása a magyar családok életmódjában, értékrendjében. A kutatás nemzetközi összehasonlító elemzésre is lehetőséget biztosít a visegrádi országokkal való együttműködésben.

A tanszék munkájának eredményességét jelentős mértékben segítették, biztosították az elmúlt években kialakított *munkakapcsolatok*. 1992 óta folyamatos munkakapcsolatot tart fenn a tanszék az alábbi nemzetközi intézményekkel.

Manchester Metropolitan University, Crewe + Alsager Faculty, Department of Humanities and Applied social Sciences (Nagy-Britannia)

Universität Lüneburg, Zentrum für Angewandte Gesundheitswisenschaften (Németország)

Universität Bielefeld, Fakultät für Public Health (Németország)

Escola Superior de EDUCAÇÃO de Lisboa (Portugália)

1995 szeptember óta Socrates/Erasmus oktatói és hallgatói mobilitás keretében évente két hallgató és két oktató utazik a külföldi partnerhez, illetve hazánkba.

III. KÉPZÉSI KÖVETELMÉNYEK

Az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék 1995-ben dolgozta ki az egészségtan főiskolai, egyetemi szintű tanár szak curriculumát. E curriculum kidolgozása és oktatása csak a formálódó Szegedi Felsőoktatási Szövetség keretein belül valósulhatott meg, hisz mind a curriculum kidolgozásában, mind pedig az 1997-ben meginduló oktatásban a mai Szegedi Tudományegyetem számos intézményéből vesznek részt oktatók (32 egyetemi, főiskolai oktató). A graduális szintű főiskolai képzés kidolgozásához elengedhetetlenül fontos volt a korábban már ismertetett modellkísérletben dolgozó multidiszciplináris team, főként a posztgraduális képzés során kialakult integrált szemlélet és az addigi tapasztalatok felhasználása miatt.

A szak tantárgycsoportjainak kialakításában meghatározó volt a Kormány 160/1997. (IX.26.) sz. rendelete a főiskolai és egyetemi szintű egészségtan tanár szakok képesítési követelményeiről.

A művelődési és közoktatási miniszter 1997. októberében 55.807/97. XVIII. sz. határozatában hagyta jóvá az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszéken a szak indítását.

A fenti kormányrendelet alapján megfogalmazott *képzési célunk* „olyan tanárok képzése, akik a testi, lelki, szociális egészség fogalomra alapozott egészségtani, egészségmegőrző és mentálhigiénés ismeretekkel rendelkeznek; felkészültek arra, hogy a hazai általános képzést folytató oktatási-nevelési intézményekben az 5-10. évfolyamokon, valamint a szakképzésben és az iskolarendszeren kívüli képzésben szakképzettségüknek megfelelően tanári oktató-nevelő munkát végezzenek; akik az egészséges életmódot, a test- és egészségkultúrát modellként alkalmazzák és közvetítik, illetve egészségügyi és egészségpedagógiai szakismereteik rendszerezésével és alkalmazásával képesek a mentálhigiénés szemlélet kialakítására, tudományterületük alkotó művelésére és továbbfejlesztésére."

A tanszék kétszakos képzést folytat az alábbi tantárgyakkal párosítva az egészségtan tanár szakot: magyar nyelv és irodalom, testnevelés, biológia, idegen nyelvek, művelődésszervező, számítástechnika, könyvtár-informatika. A továbbiakban Egyéb szakként utalunk rájuk.

A képzés nappali és levelező tagozaton folyik a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Karán. A képzési idő nappali tagozaton 8 félév, levelező tagozaton egy szakos képzésben 6 félév. A szak három képzési területre tagolható.

A szakterületi képzés az alábbi ismeretközvetítő és képesség/készségfejlesztő tantárgycsoportokból áll:

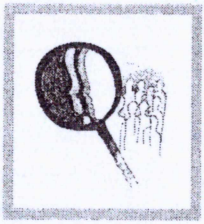

A) Társadalomtudományok

Az egészségtan és az egészségfejlesztés szempontjából releváns társadalmi, jogi, közgazdaságtani és etikai ismereteket közvetíti a következő tárgyakon keresztül: egészség-, család-, életmód- és devianciaszociológia, egészségfejlesztés, egészségmegőrzés, kisebbségtudományi alapismeretek, multikulturális nevelés alapjai, kommunikáció, környezetvédelem, szociálpolitika, egészségügyi jog, egészségbiztosítás-politika, menedzsment, bioetika, biometria, rekreáció elmélete és módszertana, esztétikum és magatartásforma, környezetetika.

E tantárgyak jelentős részét magában foglalva az egészségszociológia szigorlaton ad számot a hallgató társadalmi ismereteiről.

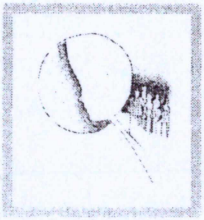

B) Pszichológiai tudományok

Ebben a tantárgycsoportban kapott helyet – a pszichológia néhány alapterületének oktatásán kívül – a személyiségfejlesztés, a kommunikációs és szociális készségfejlesztés, valamint a művészeti készségfejlesztő gyakorlat is.

A pszichológiai blokkban tehát átfogó, a hallgatók későbbi egészségfejlesztő és a mentálhigiénés munkáját kellőképpen megalapozó gyakorlati képzés is folyik. A blokkban részletesebben a következő tárgyak találhatóak: személyiséglélektan, személyiségfejlesztő gyakorlat, kommunikációs készségfejlesztés, szociális készségfejlesztés, tanácsadás módszertana, vizuálkultúra, mozgáskultúra, zenekultúra, olvasáskultúra, biográfiaiai analízis.

A személyiséglélektan tantárgy a *szigorlati tárgy*, amely magába foglalja a tanácsadás módszertana, mentálhigiénés alapismeretek, iskolai mentálhigiéné, szociálpszichológia tantárgyak ismeretanyagát.

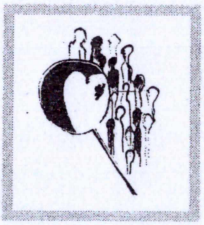

A) Medicinális tudományok

A hallgatók ebben a blokkban ismerkednek meg az ember egészséges testi fejlődésével, a magyar társadalom epidemiológiai helyzetével, az aktuális népegészségtani problémákkal, valamint sor kerül a krónikus testi és lelki betegségek szomatikus és mentálhigiénés vetületeinek tárgyalására is. A tantárgycsoportot a Szegedi Tudományegyetem Általános Orvosi Karán dolgozó oktatókkal szorosan együttműködve alakítottuk ki, és oktatjuk jelenleg is. A blokkba a következő tárgyak tartoznak: népegészségtan, medicinális alapismeretek, krónikus betegségek megelőzése (bel-gyermekgyógyászat, pszichiátria, gyermekpszichiátria), addiktológia, rehabilitációs ismeretek, gyógypedagógiai alapismeretek, gyógytestnevelési alapismeretek, természetgyógyászat, balesetvédelem és elsősegélynyújtás.

A medicinális blokk tárgyai közül a *népegészségtan* zárul *szigorlattal*, amelyhez a medicinális alapismeret, környezetvédelem, menedzsment, egészségfejlesztés, statisztika, biometria tantárgyak ismeretanyaga társul.

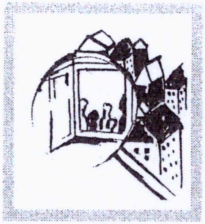

B) Szakmai gyakorlati blokk

Az elméleti és a gyakorlati oktatás mellett a terepgyakorlatok alkotják a graduális képzés harmadik fő pillérét. A terepgyakorlatok keretében a hallgatóknak lehetőségük van az egészségnevelés, az egészségfejlesztés és a mentálhigiéné színtereinek megismerésére és a megszerzett ismeretek alkalmazására. A hallgatók a posztgraduális képzésnél ismertetendő formában az egészségügyi, az oktatási, az államigazgatási, a profitorientált, a civil szféra intézményei vagy a nagy rizikójú intézmények mint gyakorlóhelyek közül minden évben más típusút választanak.

A hallgatók a gyakorlatról írásbeli beszámolót készítenek, és szemináriumi keretek között dolgozzák fel a terepgyakorlatokon szerzett tapasztalataikat, ami lehetőséget ad az információk megsokszorozódására, különböző problémák, feladatok felismerésére, megfogalmazására. A hallgatóknak a III. évfolyamot követően lehetőségük van arra, hogy háromfős csoportokban a teammunkát és a projektkészítést gyakorolva teljesítsék gyakorlatukat.

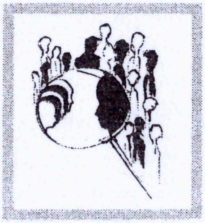

C) Szakmódszertani blokk

A blokkban található kurzusok során a nevelési folyamat mindennapos gyakorlatába ágyazható egészségnevelési, egészségfejlesztési módszerek, valamint az egészséges életvezetési stratégia képzésszintű kialakításának szakmódszertani megalapozása történik egyrészt gyakorlati órák, másrészt pedig speciális iskolai módszertani gyakorlat keretében.

Graduális képzésünk **záróvizsgája** – a posztgraduális képzésünk gyakorlatának megfelelően – két fő részből áll. Minden szakdolgozatnak –

a lehetőségek szerint – tartalmaznia kell a szakirodalom feldolgozása, elemzése mellett egy olyan empirikus vizsgálatot is, melyet a hallgató a tanulmányai során megismert valamilyen tudományos módszer alkalmazásával készít el. A hallgatók választását széles témagyűjtemény segíti.

Az egészségtan tanár szak óra-, vizsga- és kreditterve a következő táblázatokban látható.

Kód	Az egészségtan szak óra-, vizsga és kreditterve					
EGE1	Egészség, társadalom, környezet modul					
	Tantárgyak	Heti óraszám	Kredit	Státusz K/V.	Feltétel és előírás	Javasolt szemeszter
EGE1T010	**Környezetvédelem**		**1**	**K**		
011	Bev. a környezetvédelembe	1 koll	1	K		1
EGE1T020	**Szociálpolitika; és Egészségügyi jog, eg. bizt. politika**		**2**	**K**		
021	Szociálpolitika; és Egészségügyi jog, eg. bizt. politika	2 koll	2	K		2
EGE1T030	**Szociológia**		**10**	**K**		
031	Családszociológia	1 gyj	1	K	párh. T032	3
032	Családszociológia	1 koll	1	K	O101 és O102 után	3
033	Egészség-szociológia	1 gyj	1	K	párh. T034	4
034	Egészség-szociológia	1 szig	1	K		4
035	Életmód-szociológia	1 gyj	1	K	párh. T036	3
036	Életmód-szociológia	1 koll	1	K		3
037	Deviancia szociológia	1 gyj	1	K	párh. T038	4
038	Deviancia szociológia	1 koll	1	K		4
039	Általános szociológia	2 koll	2	K		1
EGE1T040	**Menedzsment**		**1**	**K**		
041	Egészségügyi szervezetfejlesztés és projektmenedzsment I.	1 koll	1	K		3
042	Egészségügyi szervezetfejlesztés és projektmenedzsment II.	4 gyj	4	V	T041 után	4
EGE1T050	**Kommunikáció**		**2**	**K**		
051	Kommunikáció	1 gyj	1	V		4
052	Kommunikáció	1 koll	1	K	L011 után	4

EGE1T060	**Bioetika**			**V**		
061	Bioetika	1 koll	1	V		6
EGE1T070	**Egészségfejlesztés**		**2**	**K**		
071	Bev. az egészség-fejlesztésbe	1 gyj	1	V	párh. T072	1
072	Bev. az egészség-fejlesztésbe	1 koll	1	K		1
EGE1T080	**Környezetetika**			**V**		
081	Környezetetika	2 koll	2	V		2
EGE1T090	**Kisebbségtudo-mányi alapism.**			**V**		
091	Kisebbségtudomá-nyi alapismeretek	1 gyj	1	V	párh. T092	5
092	Kisebbségtudomá-nyi alapismeretek	1 koll	1	V		5
093	Multikulturális nevelés alapjai	2 gyj	2	V	T091 és T092 után	7
EGE1T100	**Kutatásmódszer-tan**		**2**	**K**		
101	A kutatásmódszer-tan alapjai	1 gyj	1	V		1
102	A kutatásmódszer-tan alapjai	1 koll	1	K		1
103	Kutatásmódszertan	2 gyj	2	V	T101 és T102 után	6
104	Spec. kutatásmód-szertani gyakorlat	2 gyj	2	V		5
EGE1T110	**Felnőttpedagógia**			**V**		
111	Felnőttpedagógia	2 koll	2	V		8
EGE1T120	**Vezetéselmélet**			**V**		
121	Vezetéselmélet	2 koll	2	V		8
EGE1SZ1	**Egészségszociológia**	**mérföl dkő**		**K**	**T021, T030 tárgyból**	**4**

EGE1	Lelki egészségvédelem modul					
	Tantárgyak	Heti óraszám	Kredit	Státusz K/V.	Feltétel és előírás	Javasolt szemeszter
EGE1L010	**Személyiségfejlesztő gyakorlat**		**8**	**K**		
011	Személyiségfejlesztő gyakorlat I.	2 M3	2	K		1
012	Személyiségfejlesztő gyakorlat II.	2 M3	2	K	L011 után	2
013	Személyiségfejlesztő gyakorlat III.	2 M3	2	K	L012 után	3
014	Konfliktuskezelési készségfejlesztés	2 M3	2	K	L013 után	4
EGE1L020	**Kommunikációs készségfejlesztés**			**V**		
021	Kommunikációs készségfejlesztés I.	2 M3	2	V	L014 után	5
022	Kommunikációs készségfejlesztés II.	2 M3	2	V	L021 után	6
EGE1L030	**Relaxáció**			**V**		
031	Relaxáció módszertani alapjai	1 gyj	1	V	L010 után	8
EGE1L040	**Szociális készségfejlesztés**		**2**	**K**		
041	Szociális készségfejl. I.	2 M3	2	K	L020 után	7
042	Szociális készségfejl. II.	2 M3	2	V	L041 után	8
EGE1L050	**Biográfiai analízis**		**6**	**K**		
051	Biográfiai analízis I.	3 M3	3	K	L010 után	7
052	Biográfiai analízis II.	3 M3	3	V	L051 után	8
EGE1L060	**Személyiség-lélektan**		**4**	**K**		
061	Személyiség-lélektan I.	1 gyj	1	V	párh. L062	5
062	Személyiség-lélektan I.	1 koll	1	K	vonatkozó ped. mesterség pszich. tárgyainak megléte, L012 után	5

063	Személyiség-lélektan II.	1 gyj	1	V	párh. L064	6
064	Személyiség-lélektan II.	1 szig	1	K	L061 és L013 után	6
EGE1L070	**Tanácsadás módszertana**		**2**	**K**		
071	Tanácsadás módszertana	1 gyj	1	V	párh. L072	6
072	Tanácsadás módszertana	1 koll	1	K	L061 és L014 után	6
073	Tanácsadás gyakorlata	2 gyj	2	V	L071 és L072 után	7
EGE1L080	**Mentálhigiénés alapismeretek**		**2**	**K**		
081	Mentálhigiénés alapismeretek	1 gyj	1	K	párh. L082	3
082	Mentálhigiénés alapismeretek	1 koll	1	K		3
083	Iskolai mentálhigiéné	2 gyj	2	V	L081 és L082 után	4
EGE1L090	**Szociálpszichológia**			**V**		
091	Szociálpszichológia	2 gyj	2	V		6
EGE1L100	**Pszichopatológiai alapismeretek**			**V**		
101	Pszichopatológiai alapismeretek	1 gyj	1	V	L060 után	7
102	Pszichopatológiai alapismeretek	2 koll	2	V		7
EGE1SZ2	**Személyiség-lélektan**	**mérföldkő**		**K**	**L060, L070 L080, L090 tárgyból**	**6**

EGE1	Medicinális modul					
	Tantárgyak	Heti óraszám	Kredit	Státusz K/V.	Feltétel és előírás	Javasolt szemeszter
EGE1O010	**Medicinális alapismeretek**		**3**	**K**		
011	Medicinális alapismeretek	3 koll	3	K		2
EGE1O020	**Népegészségtan**		**3**	**K**		
021	Népegészségtan I.	1 koll	1	K		2
022	Népegészségtan II.	2 szig	2	K	O021 után	3
EGE1O030	**Krónikus betegségek megelőzése**		**2**	**K**		
031	Krónikus betegségek megelőzése (Belgyógyászat)	1 koll	1	K	O010 után	4
032	Krónikus betegségek megelőzése (Pszichiátria)	1 koll	1	K	O010 után	4
EGE1O040	**Addiktológia**		**1**	**K**		
041	Addiktológia	1 koll	1	K	O032 után	5
EGE1O050	**Balesetvédelem**		**2**	**K**		
051	Balesetvédelem, elsősegélynyújtás	1 gyj	1	V	párh. O052	5
052	Balesetvédelem, elsősegélynyújtás	1 koll	1	K		5
EGE1O060	**Természetgyógyászat**			**V**		
061	Természetgyógyászat	1 koll	1	V		8
EGE1O070	**Rehabilitációs alapismeretek**		**1**	**K**		
071	Rehabilitációs alapismeretek	1 gyj	1	K	O031 után	5
EGE1O080	**Gyógytestnevelési alapismeretek**			**V**		
081	Gyógytestnevelési alapismeretek	1 gyj	1	V		4
EGE1O090	**Gyógypedagógiai alapismeretek**		**1**	**K**		
091	Gyógypedagógiai alapismeretek	1 gyj	1	K	ped. mesterség pszich. tárgyainak megléte	5

EGE1O100	**Statisztika**		**3**	**K**		
101	Biometria	1 gyj	1	V	párh. O0102	1
102	Biometria	2 koll	2	K		1
103	Haladó statisztika	1 gyj	1	V	O101 és O102 után	2
104	Haladó statisztika	1 koll	1	V		2
EGE1SZ3	**Népegészségtan**	**mérföld-kő**		**K**	**O010, O020, O100, T010, T040, T070 tárgyból**	**3**

EGE1	**Rekreáció modul**					
	Tantárgyak	**Heti óraszám**	**Kredit**	**Státusz K/V.**	**Feltétel és előírás**	**Javasolt szemeszter**
EGE1R010	**Rekreáció**			**V**		
011	Rekreáció elmélet és módszertan	2 koll	2	V		1
EGE1R020	**Esztétikum és magatartásforma**			**V**		
021	Esztétikum és magatartásforma	1 gyj	1	V	párh. R022	2
022	Esztétikum és magatartásforma	1 koll	1	V		2
EGE1R030	**Művészeti kultúrák**			**V**		
031	Vizuálkultúra	2 gyj	2	V	R021 és R022 után	2
032	Olvasáskultúra	2 gyj	2	V	R021 és R022 után	2
033	Olvasás és pedagógia	2 koll	2	V	R032 után	3
034	Mozgáskultúra	1 gyj	1	V	R021 és R022 után	3
035	Zenekultúra	1 gyj	1	V	R021 és R022 után	5

EGE1	Szakmai gyakorlat modul					
	Tantárgyak	Heti óraszám	Kredit	Státusz K/V.	Feltétel és előírás	Javasolt szemeszter
EGE1S010	**Terepgyakorlat**		**6**	**K**		
011	Terepgyakorlat I.	1 M3	1	K		2
012	Terepgyakorlat II.	2 M3	2	K	S011 után	4
013	Terepgyakorlat III.	3 M3	3	K	S012 után	6
EGE1S020	**Terepgyakorlat szeminárium**		**3**	**K**		
021	Terepgyakorlat szeminárium I.	1 gyj	1	K	S011 után	3
022	Terepgyakorlat szeminárium II.	1 gyj	1	K	S012 után	5
023	Terepgyakorlat szeminárium III.	1 gyj	1	K	S013 után	7
EGE1S030	**Egészségnevelés**		**2**	**K**		
031	Egészségnevelés módszertana III.	2 gyj	2	K		7
EGE1S040	**Egészségfejlesztő iskola**			**V**		
041	Egészségfejlesztő iskola	2 gyj	2	V	T041 után	3
EGE1S050	**Családpedagógia**			**V**		
051	Családpedagógia	2 koll	2	V		6
EGE1S060	**Kábítószer az iskolában**			**V**		
061	Kábítószer az iskolában	2 gyj	2	V		5
EGE1ZV	az Egészségtan szak záróvizsgája	zv			**EGE1ZAR** (SZ1, SZ2, SZ3 teljesítése, valamint legalább 80 szakmai kredit	**8**

EGE1	Szakmódszertani modul					
	Tantárgyak	**Heti óraszám**	**Kredit**	**Státusz K/V.**	**Feltétel és előírás**	**Javasolt szemeszter**
EGE1M010	**Egészségnevelés módszertana**		**7**	**K**		
011	Egészségnevelés módszertana I.	1 gyj	1	K	párh. M012	5
012	Egészségnevelés módszertana I.	2 koll	2	K		5
013	Egészségnevelés módszertana II.	2 gyj	2	K	párh. M014	6
014	Egészségnevelés módszertana II.	1 koll	2	K		6
Módszertani kredit: 7						

EGE1SZD	Szakdolgozat	**védés**	**20**		**legalább 60 szakmai kredit**	8
Szakdolgozat (ha van): 20						

Szövegmagyarázat:

- A heti óraszám első sorában vastag betűvel az előadás óraszáma és a vizsgaforma (koll = kollokvium, szig = szigorlat, aí = aláírás), a második sorban pedig a gyakorlat heri óraszáma és követelménye (gyj = gyakorlati jegy, aí = aláírás, M3 = háromfokozatú gyakorlati jegy) található.
- A státusz kötelező (K) vagy pedig választható (V) lehet.
- A feltétel és előírás rovat esetén a kurzus teljesítésével kapcsolatos esetleges speciális információk mellett a kurzus felvételéhez szükséges korábban teljesített kurzusok kódjának utolsó négy karaktere van feltüntetve (az első három karakter mindig EGE).

A **felvételi követelmények**ben a tájékozódó interjú mellett az alábbi szakirodalmat adtuk meg:

ARONSON, E. (1996): *A társas lény.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. *Személyközi kommunikáció és érzékenység, Agresszió, Személyközi vonzalom* c. fejezetek.

BUDA BÉLA (1998): *Empátia, a beleélés lélektana.* Ego School Bt. Budapest, 79–143. old.

GEREVICH JÓZSEF (1997): *Közösségi mentálhigiéné.* Budapest, 5–51. old.

A. GIDDENS: *Szociológia.* Osiris Kiadó, Budapest. I. rész: 39–59. old. III. rész: 221–237. old.

BENKŐ ZSUZSANNA (szerk.) (1997): *„Mert életem millió gyökerű ..."* JGYTFK Kiadó, Szeged. Bármely tanulmány

HORVÁTH ATTILA (1996): *Elméletek a nevelésről.* OKKER Kiadó

Instrukció: Válasszon egyet a felsorolt irodalomból, és készüljön fel ennek bemutatására!

Az Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék munkatársai:

Tanszékvezető:

Dr. habil. Benkő Zsuzsanna tanszékvezető főiskolai tanár

Oktatók:

Az oktató neve	*Beosztása*	*Fő oktatási területe*	*Kutatási területe*
Dr. habil Benkő Zsuzsanna benko@jgytf.u-szeged.hu	tanszékvezető főiskolai tanár	szociológia, család-szociológia, egészségszociológia, deviancia-szociológia, egészségfejlesztés	Életmód, életstílus, egészségfejlesztés elmélete, családszociológia
Dr. Erdei Katalin	szakpszichológus	pszichológia, személyiségfejlesztés	Pszichológia
Keményné Dr. Gyimes Erzsébet gyimes@jgytf.u-szeged.hu	főiskolai adjunktus	pedagógia, egészségfejlesztő iskola, szakmódszertan, terepgyakorlatok	Tanulási technikák és stratégiák
Dr. Tarkó Klára tarko@jgytf.u-szeged.hu	főiskolai tanársegéd	általános statisztika, multikulturális nevelés, kommunikáció, kutatásmódszertan	Olvasásmegértés tanulás, metakogníció
Lippai László Lajos lippail@jgytf.u-szeged.hu	főiskolai tanársegéd	pszichológia, szociálpszichológia, kommunikációs készségfejlesztés, személyiséglélektan	Humán erőforrás menedzsment
Fritz Péter	félállású főiskolai tanársegéd	rekreáció, mozgáskultúra, mentálhigiéné	
Mátó Veronika	oktatás-szervező	mato@jgytf.u-szeged.hu	
Patik Ferencné	adminisztrátor	patik@jgytf.u-szeged.hu	

IV. EGYÉB KÉPZÉSI FORMÁK

Képzési struktúránk jelenlegi formájában a felsőfokú szakképzéstől a graduális és posztgraduális képzésen át a pedagógus szakvizsgáig terjedően egymásra épülő, koherens rendszert alkot. A továbbiakban azonban, a könnyebb áttekinthetőség kedvéért, kronológikus rendezőelvet használtunk. Így talán érzékeltethető lesz az a folyamat is, amelyben oktatási tapasztalataink folyamatosan formálták a képzési rendszerünkről kialakult elképzeléseinket.

Így a továbbiakban az alábbi képzéseinket mutatjuk be:

1. Egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzés
2. Egészségnevelés – mentálhigiéné 120 órás tanártovábbképzés
3. Egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakvizsgára felkészítő program pedagógusoknak

A ***Képzési követelmények*** c. fejezetben bemutattuk az egészségtan tanár szak (nappali és levelező tagozat) követelményrendszerét.

1. Egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzés

Az egészségügyi, szociális, bölcsész, pedagógus, jogász, lelkész és katonai felsőoktatás szakjain egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkezők képzése, akik – szakképzettségüknek megfelelő szakmai tapasztalataikra is támaszkodva – *„képessé válnak az egészségfejlesztő és mentálhigiénés kultúra területén a közvetítő és fejlesztő szerep betöltésére; hozzájárulnak a családokban és más társadalmi* (oktatási-nevelési, egészségügyi, szociális) *intézményekben*, munkahelyeken, illetve egyéni segítségre szorulók körében *az egészséges életmód és életszemlélet megalapozásához, az egészség- és mentálhigiénés kultúra kialakításához, feltételeinek megteremtéséhez, szükség esetén korrekciójához; prevenciós módszerek birtokában* az egészséggel kapcsola-

tos szemlélet, légkör, feltételek szakszerű feltárásával, beavatkozási terv, projekt készítésével és egyéni, illetve csoportos foglalkozásokon közösségi akciók szervezésével, szakkörök, klubfoglalkozások, önsegítő csoportok vezetésével – együttműködve a közigazgatási, egészségügyi, oktatási, szociális intézményekkel, civil szervezetekkel és más segítő foglalkozású szakemberekkel is – képesek hozzájárulni az egészség- és mentálhigiénés kultúra fejlesztéséhez; képzésük során alkalmassá válnak e terület fejlődésének önálló követésére, illetőleg a tudományos eredményeknek mindennapi munkájukban való alkalmazására."

A képzés során célunk az, hogy a multidiszciplinaritás és interszektoralitás elveit figyelembe véve a különböző előképzettségű szakemberek megismerjék, munkájukban alkalmazzák és multiplikátorként terjesszék a képzésben megszerzett komplex elméleti és gyakorlati ismeretanyagot. A képzés tartalma hasonló az egészségtan tanár nappali szak követelményeihez, mivel az a posztgraduális képzésből fejlődött ki.

A képzés tartalmának kialakításakor azt a szempontot tartottuk szem előtt, hogy itt elsősorban az egészséggel kapcsolatos társadalmi, lélektani és szomatikus ismereteket közvetítsük. A medicinális ismereteken belül a fő hangsúly azokra a területekre esik, amelyek ismerete szükséges ahhoz, hogy az egészségfejlesztés mellett a primer prevenció, valamint a rehabilitáció folyamatába tudjon bekapcsolódni a jelölt.
Az egyes oktatott diszciplinákat a következő öt blokkba csoportosítottuk:

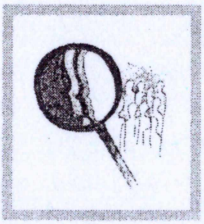

A) Társadalmi és népegészségtani ismeretek

Az egészségfejlesztés szempontjából releváns társadalmi ismereteket és módszereket közvetíti az alábbiak révén: család/életmód és egészségszociológia, etika–bioetika, szociálpolitika, menedzsment–egészségügyi menedzsment, népegészségtan, egészségfejlesztés, egészségpedagógia, szociális munka alapismeretek, statisztika.

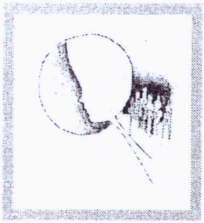

B) **Lelki fejlődés és fejlesztés blokk**

A tantárgycsoport felöleli a pszichológián belül a fejlődéslélektant, a személyiségpszichológiát, a pszichoterápia, a mentálhigiéné és a gyógypedagógia alapjainak megismertetését, illetve a résztvevők sajátélmény szinten személyiség-, szociális és művészeti készségfejlesztő csoportmunkában vesznek részt.

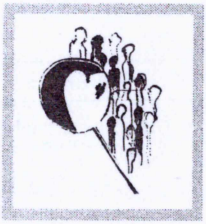

C) **Medicinális ismeretek**

A résztvevők a tantárgyblokk (medicinális alapismeretek) segítségével megismerkednek az ember egészséges testi fejlődésével, valamint sor kerül a krónikus testi-lelki betegségek szomatikus és mentálhigiénés vetületeinek tárgyalására (bel-gyermekgyógyászat).

D) **A multidiszciplinaritás megvalósítási formája, tantárgyi integrációk**

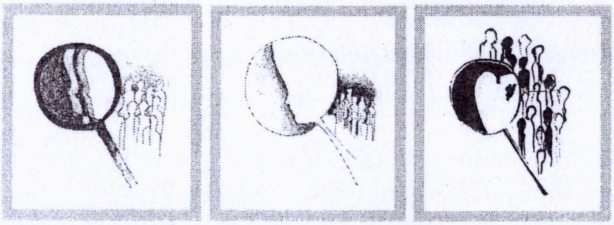

A multidiszciplinaritás elvi szempontjainak és a team munkagyakorlati követelményeinek megfelelően a képzés szempontjából kiemelkedően fontos – alapvetően az egyes diszciplinákkal több ponton kapcsolódó – témákat tantárgyblokkok közötti integráció formájában oktatjuk.
Eddig kialakított integrált témáink a következők:

A *család* pedagógiai, pszichológiai, szociológiai rendszerszemléletű megközelítése az egészség és a mentálhigiéné szempontjából is legfontosabb társadalmi kiscsoport árnyalt feldolgozását szolgálja.

A *devianciák* szociológiai, népegészségtani, pszichológiai szempontú elemzése az alkoholizmus, öngyilkosság, illegális drogfogyasztás, bűnözés problematikára irányul.
A részképességek zavarait a gyógypedagógus és a gyermekpszichiáter közösen dolgozza fel.

Az integrációk általában 5 órás úgynevezett „mini workshopok" keretében valósulnak meg. Eddigi tapasztalataink arra ösztönöznek bennünket, hogy a jelenlegihez hasonló alapos szakmai, módszertani előkészítés után további integrációkat hozzunk létre.

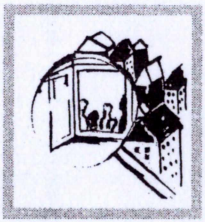

E) Terepgyakorlat

A résztvevők a gyakorlatok keretében lehetőséget kapnak arra, hogy az egészségfejlesztés, mentálhigiéné legkülönbözőbb színtereit megismerjék, és a későbbiek folyamán ezekben, illetve ezekkel egészségfejlesztő, mentálhigiénés projekteket dolgozzanak ki és valósítsanak meg. Ennek keretében lehetőségük nyílik arra, hogy egy alkalommal egy komplex egészségfejlesztő projektben vegyenek részt.

A gyakorlóhelyeket az intézmények szektor szerinti megoszlásában csoportosítottuk:

- egészségügyi intézmények
- oktatási intézmények
- pénz- és profitorientált intézmények
- államigazgatási intézmények
- nagyrizikójú intézmények (katonaság, rendőrség),
- nem állami intézmények (alapítványok, egyesületek).

A gyakorlóhelyek kiválasztásánál figyelembe vesszük, hogy a résztvevők lehetőleg más jellegű intézményt ismerjenek meg, mint amilyenben dolgoznak. Amíg az első terepgyakorlaton egyéni megfigyelésre és elemzésre kerül sor, addig a másodikon igyekszünk 2-3 fős teamek kialakításával hozzásegíteni a hallgatókat, hogy a különböző foglalkozásúak között megvalósítható csoportmunkát gyakorolják.

A harmadik terepgyakorlat, amelyre a résztvevők saját munkahelyén kerül sor, a szakdolgozatkészítés jegyében telik el.
Minden gyakorlati periódust követően szakmai konzultációra kerül sor, amelyen az elsőre kiadott szempontok alapján elkészült napló pontosítására van lehetőség.

A „Terepgyakorlatok szemináriumi feldolgozása" tárgy keretében a hallgatók ismertetik egymással tevékenységüket, és itt már az egyéni konzultáció eredményeit is hasznosítva mutatják be munkájukat. Ezzel a több szinten strukturált gyakorlati beszámolási módszerrel mind az individuális munka, mind a csoportmunka elmélyítésére, értékelésére sor kerül. A szemináriumi munka pedig lehetővé teszi, hogy mindenki minden gyakorlóhelyen tudjon tapasztalatot gyűjteni.

Posztgraduális képzésünk *záróvizsgája* – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – két fő részből áll. Minden résztvevő szakdolgozatot készít. A szakdolgozatnak tartalmaznia kell az irodalomfeldolgozás, elemzés mellett a 2 év során megismert tudományos módszerek egyikének alkalmazásával empirikus vizsgálatot is. A hallgatók választását széles témagyűjtemény segíti. A záróvizsga szóbeli része a szakdolgozat védésével kezdődik. A második részben a jelölt a szakdolgozatához kapcsolódóan három elméleti kérdést dolgoz fel.

A diploma minősítését a szigorlati eredmények, a szakdolgozat és az elméleti kérdésekre adott osztályzat alapján számítják ki.

Az egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzési szak hálóterve a következő oldalon lévő táblázatban látható.

Az egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzési szak hálóterve

Tantárgy	Kredit/Szemeszter			
	I.	II.	III.	IV.
Fejlődéslélektan	4			
Személyiséglélektan		4		
Szociálpszichológia				2
Mentálhigiénés alapismeretek	4			
Közösségi iskolai mentálhigiéné				
Etika – Bioetika	4			
Család-, életmód szociológia	4			
Egészségszociológia		2		
Szociálpolitika - Gyermek- és ifjúságvédelem		4		
Statisztika	2			
Egészségfejlesztés/nevelés módszertana				2
Népegészségtan		2	4	
Medicinális alapismeretek	4 *			
Krónikus és pszichiátriai betegségek megelőzése		4	4	
Természetgyógyászati alapismeretek			4	
Pszichoterápiás alapismeretek				2
Személyiségfejlesztés	4	4	4	4
Szociális készségfejl.: kommunikációs tréning	4	4		
Szervezetfejlesztési projektmenedzsment				6
Terepgyakorlat		6	8	6
Terepgyakorlat feldolgozása			2	4
Szakdolgozati konzultáció			4	4
Összesen	**30**	**30**	**30**	**30**

Szakdolgozat: **20** kredit

* A szükséges 4 kredit pont az egészségtudományi alapismeretek 2 kredit pontjának és a medicinális alapismeretek 2 kredit pontjának teljesítésével szerezhető meg.

A *felvételi követelmény* egyetemi vagy főiskolai diploma, valamint jelentkezési lap és önéletrajz. A felvételi elbeszélgetésre kiscsoportos és egyéni formában kerül sor. Először ismertetjük a jelentkezőkkel a képzés lényegét, felhasználhatóságát a különböző munkaterületeken, valamint azt az erőfeszítést, amelyet 2 éven keresztül vállalniuk kell, ha a képzésbe bekerülnek. A kiscsoportokban előre strukturált kérdések alapján kerül sor a beszélgetésre. A jelöltek elmondják, hogy mit várnak a képzéstől, és milyen területeken tudják/szeretnék alkalmazni. A kiscsoportos beszélgetés után néhány kérdésre írásban válaszolnak a felvételizők, majd utána kerül sor az egyéni beszélgetésre. A felvételi bizottságban különböző képzettségű (pszichológus, orvos, szociológus) oktatók vesznek részt. A résztvevők kiválasztásánál (25 fő) a 3-4-szeres túljelentkezés lehetővé teszi, hogy a lehető legszélesebb szakmai skálán dolgozó jelölteket válasszuk ki az interszektoralitást is figyelembe véve. További fontos szempontunk a települési megoszlás és a munkahelyi beosztás. (Lásd a végzettség szerinti megoszlás ábráját!)

Egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzés foglalkozás szerinti megoszlásban

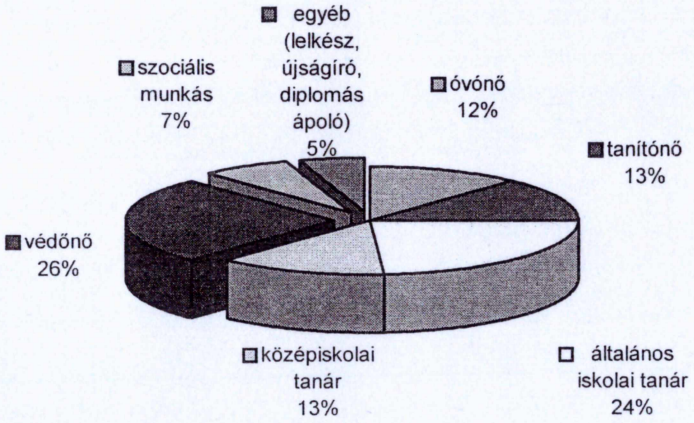

Külön gondot fordítottunk hallgatóink saját munkahelyén történő elfogadtatására. Korábbi szakmai tevékenységük ugyanis a képzés során jelentősen megváltozott.

Új hivatásszemélyiség alakul ki, új célokkal és feladatrendszerrel.

Tapasztalataink azt mutatták, hogy a képzés elindításakor az egészségfejlesztés, a mentálhigiénés munka lényege a legtöbb munkahelyen nem volt egészen világos a vezetők előtt. Jószándékukról tanúbizonyságot tettek, amikor hozzájárultak beosztottjaik továbbtanulásához. Ennek ellenére hallgatóink gyakran észleltek munkahelyükön meg nem értést, idegenkedést, mikor munkájukban az új egészségfejlesztő és mentálhigiénés szemléletet alkalmazni kezdték. Először modellkísérletként – brit kollégáink segítségével – *a munkahelyi vezetők számára workshopot szerveztünk*. Ezen a találkozón először ismertettük velük képzési programunkat, kitérve arra, hogy véleményünk szerint miként tudják/tudnák az egyes intézmények és a vezetők az intézmény érdekében hasznosítani a képzésben megszerzett tudást. Ezt követően néhány hazai munkáltató ismertette tapasztalatait a nálunk képződő munkatársuk munkájáról. Majd kiscsoportos beszélgetésre került sor, melyen a hasonló jellegű munkahelyi vezetők egy-egy oktató koordinálásával megvitathatták a konkrétan felmerülő igényeket, esetleges nehézségeket. Így egyben visszajelzést is kaptunk a képzésünk tartalmáról, gyakorlati konvertálhatóságáról. Modellkísérletünk elemzése után ezt a kapcsolattartási formát rendszeresítettük képzésünkben. Ez lehetővé teszi, hogy a mindenkori társadalmi igényekre – ezen a csatornán is – nyitottak és érzékenyek maradjunk.

2. Egészségfejlesztő mentálhigiénés továbbképzés 120 órában

A négy 30 órás modulból álló, összesen 120 órás tanártovábbképzést multidiszciplináris team dolgozta ki. Szándékunk az volt, hogy a posztgraduális és a graduális képzéseink tapasztalatai alapján a közoktatásban – óvodában, általános iskolában, szakképző intézményben, gimnáziumban – dolgozó pedagógusok szélesebb rétegei számára is fel tudjuk kínálni a szemléletformáló, gyakorlatorientált kurzusokat.

A multidiszciplináris team a közoktatás területén dolgozók részére olyan komplex szaktudást nyújtó modulok kidolgozását tűzte ki célul, amelyek lehetővé teszik a testi-lelki-szociális egészség megőrzését, fejlesztését. Ezért a tematikában hangsúlyosan szerepelnek az emberismeret és önismeret képességeinek fejlesztéséhez, bármely közoktatási vagy közművelődési intézmény egészségnevelő-mentálhigiénikus feladatainak megvalósításához, egészségnevelési akciók megszervezéséhez, kivitelezéséhez szükséges ismeretek, készségek.

A 30 órás modulokból a résztvevők igényeik, érdeklődésük, lehetőségeik szerint választhatnak. Bármelyik modul önmagában is felvehető, de természetesen lehetőség van a 120 óra elvégzésére is.

I. modul: **Egészséges életmód** (30 óra)

A modul célkitűzése az egészség differenciált értelmezése a szociológiai, pszichológiai és orvosi szempontok integrált bemutatásával. Az ismeretek gyakorlati alkalmazásának megkönnyítése a hatalmi – intézményi – döntéshozatali mechanizmusok ismertetésével, valamint a projekt-készítés gyakorlati elsajátításával.

A kurzuson az egészség fogalmának, az egészségértelmezésnek átfogó bemutatása történik. Az életmód szociológiai és élettani szempontú megközelítése, valamint a társadalmi alrendszerek és az egészség kapcsolatának elemzése készíti elő az egészségfejlesztés lehetőségeinek, valamint az egészségfejlesztő iskoláknak a bemutatását. Az elméleti

ismeretek gyakorlati alkalmazását a projekt-készítés kipróbálása teszi lehetővé.

II. modul: **Lelki egészségvédelem** (30 óra)

A modul tematikájának magvát az életút során megjelenő kritikus periódusok, valamint az egészség-betegség határainak elemzése, a családi struktúra szociológiai kezeléséhez, a családban megjelenő konfliktusok hátterében meghúzódó pszichikai okok feltárásához szükséges elméleti ismeretek, tapasztalatok közvetítése képezi. De reveláns ismereteket kívánunk nyújtani az intellektuális sérülés biológiai, pszichikai és társadalmi kritériumaiban való eligazodáshoz is.

A kurzuson a család szerepét, jelentőségét mutatjuk be, az egészséges személyiségfejlődésben a pszichológiai és a szociológiai megközelítések integrálásával. A tanácsadás lehetőségeit is felvillantjuk. Sor kerül a család fogalmának történeti és társadalmi funkcióváltozásainak, valamint a családi modelleknek az elemzésére. Tájékoztatót adunk a személyiségfejlődés sajátosságairól, az anya-gyermek kapcsolat jelentőségétől kezdve a serdülőkori sajátosságokig. A gyógypedagógiai ismeretek tárgykörben az általános ismereteken túl az értelmi fogyatékos, a részképesség zavarokkal, valamint a figyelemzavarral és a tanulási, magatartási zavarral küzdő gyermekek rehabilitációjára helyezzük a hangsúlyt.

III. modul: **Egészséges társadalom** (30 óra)

A kurzus célja, hogy a természeti, társadalmi és életmódbeli tényezők okozta egészségkárosodások megelőzésének megtervezéséhez nélkülözhetetlen elemi jártasságokra tegyenek szert a résztvevők. Ezért a magyar lakosságra vonatkozó adekvát epidemiológiai alapismereteken túl a közösségi mentálhigiéné erejének és a társadalmi mozgalmak jelentőségének felismertetését, valamint a családi és iskolai szociális program készítéséhez szükséges jártasságok kialakítását is fontosnak

ítéltük meg. Ezen túlmenően szaketikai ismereteket is kapnak a résztvevők, bizonyos iskolai döntéshelyzetek kezelésének megkönnyítésére. A kurzus tematikája részint szociálpolitikai, részint népegészségtani, részint mentálhigiénés ismeretekből tevődik össze, de bizonyos szaketikai szempontok bemutatására is lehetőség nyílik.

IV. modul: **Konfliktuskezelő tréning** (30 óra)

A tréning célja az, hogy a résztvevők szituatív helyzetekben, csoporttréning során sajátítsák el a kommunikációs folyamatokban megjelenő torzulások, torzítások felismerését. Lehetőségük nyílik megismerkedni a konfliktuskezelés területeivel és típusaival. A konfliktuskezelés technikáinak kipróbálása módot ad a konszenzus és a kooperáció, a hatalom és a konkurencia alaphelyzeteiből fakadó konfliktushelyzetek kreatív kezelésének elsajátítására is.

A képzéseket a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző főiskolai karának Szakképzési Intézetével együttműködve szervezzük. A *jelentkezés feltétele* az egyetemi, főiskolai pedagógus végzettség. Az értékelés háromfokozatú minősítési rendszerben, modulonként történik. A modulok végén – az Országos Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Bizottság 1998. évi akkreditációjának megfelelő – tanúsítványt állítunk ki, amely beleszámít – az Oktatási Minisztérium miniszteri rendeletének értelmében – a pedagógusok számára hétévente kötelező 120 órás tanártovábbképzésbe.

3. Egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakvizsgára felkészítő program

A pedagógus szakvizsgára felkészítő egészségfejlesztő mentálhigiénikus program célja, hogy a pedagógus munkakör betöltésére jogosult, felsőfokú iskolai végzettséggel és szakképzettséggel rendelkezők az 1993. évi LXXIX. törvény 17.§-ának (5)-(6) bek.-ben szabályozott

szakvizsgák szabadon választható résztanulmányait (41/1999. (X.13.) OM rendelet) e képzés keretében teljesítsék.

A felkészítés során a pedagógusok képessé válnak az egészségfejlesztő és mentálhigiénés kultúra területén a közvetítő szerep betöltésére, hozzájárulnak az oktatási-nevelési intézményekben az egészséges életmód és életszemlélet megalapozásához, feltételeinek megteremtéséhez, szükség esetén korrekciójához. A prevenciós módszerek birtokában az egészséggel kapcsolatos szemlélet, légkör, feltételek szakszerű feltárásában, beavatkozási terv, projekt készítésével és egyéni, illetőleg csoportos foglalkozásokon közösségi akciók szervezésével, szakkörök, klubfoglalkozások vezetésével képesek hozzájárulni az egészség és a mentálhigiénés kultúra fejlesztéséhez. Képzésük során alkalmassá válnak e terület fejlődésének önálló követésére, illetőleg a tudományos eredményeknek a mindennapi munkájukban való alkalmazására.

A képzési program teljesítését azoknak a pedagógusoknak *ajánljuk*, akik *óvodapedagógusi, tanítói, tanári, gyógypedagógusi, kollégiumi nevelői, szociálpedagógusi, könyvtárosi, szakoktatói munkakörben dolgoznak, különösen akkor, ha intézményvezető; gyakorlatvezető tanítói vagy tanári, szakértői, vizsgaelnöki, szaktanácsadói megbízatást látnak el*, és a fenti munkakörökhöz, megbízatásokhoz szükséges szakmai és pedagógus mesterségbeli ismereteiket szeretnék bővíteni.

A képzés 5 szemeszteres, a résztvevők felvétele pedagógus szakvégzettséghez és legalább három év szakmai gyakorlathoz kötött.

Az Egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakvizsgára felkészítő programot – a fenti OM rendeletnek megfelelően – két tanulmányi terület alkotja. A képzés egyik részében, a kötelezően oktatott tanulmányi terület kurzusain a pedagógusi tevékenység ellátásához szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek megerősítésére és újabb ismeretekkel történő bővítésére van lehetőség, mintegy 180 tanórán keresztül. A képzés másik részében, a választható tanulmányi terület szemeszterei

során pedig 195 tanórán keresztül az egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakvizsgára készülhetnek fel a résztvevők.

A két tanulmányi terület közül a választható tanulmányi terület képzési struktúráját mutatjuk be. (Lásd az egészségfejlesztő mentálhigiénikus pedagógus szakvizsga hálótervében!)

Az egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakvizsgára felkészítő programunkban olyan tantárgycsoportok, modulok kidolgozására törekedtünk, amelyek alkalmasak az egészségfejlesztés–mentálhigiéné komplex szemléletének kialakítására, a terület meghatározó alaptudományainak (társadalomtudományok, pszichológia, orvostudomány) elméleti és gyakorlati jellegű eredményeinek közvetítésére. Az ismeretek hatékony felhasználásához szükséges szakmódszertan bemutatása és a terepgyakorlat módot nyújt a résztvevők szakirányú tapasztalatainak bővítésére.

A program a következő modulokat tartalmazza:

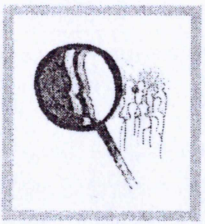

A) **Társadalomtudományi modul**

Az *Etika, Bioetika* tantárgy célja, hogy az erkölcsi nevelés és az etikai problémákra irányuló figyelemfelkeltés módszereivel hozzájáruljon az egészségfejlesztő mentálhigiénés képzés sikeréhez. Fontos olyan pozitív erkölcsi értékek közvetítése, illetve megerősítése, mint pl. a család, az egészség mint érték védelme, az élet alapvető tisztelete, a másik emberhez való pozitív viszonyulás.

Az *Életmód és családszociológia* tantárgy célja, hogy a családot történelmi folyamatba és a társadalomba beágyazottan mutassa be, azért, hogy a résztvevők megismerjék a család modell szemléletű megközelítését. Az életmód-szociológia kapcsán az életmód társadalmi és egyéni

(családi) meghatározó tényezői kerülnek előtérbe, de sor kerül az életstílus-csoportok jellemzőinek elemzésére is.

Az *Általános statisztika* tantárgy során a hallgatók az általános statisztika alapjaival ismerkednek meg azért, hogy az általános statisztika eszközrendszerének segítségével elsajátítsák a társadalmi és gazdasági jelenségek elemzésének elveit.

A *Kisebbségtudományi alapismeretek* oktatói az előítélettől mentes gondolkodáshoz, attitűd formáláshoz szükséges ismeretek nyújtására, valamint a multikulturalizmus koncepciójának bemutatására vállalkoznak, amelyre az ezredforduló globalizálódó társadalmi viszonyai között Magyarországon is egyre nagyobb szükség van. De sor kerül az etikai, nemzetiségi kisebbségek bemutatására, a kisebbségekkel kapcsolatos társadalmi folyamatok vizsgálatára, elemzésére is. (Választható.)

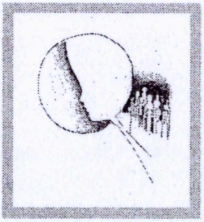

B) **Pszichológiai modul**

A *Közösségi, iskolai mentálhigiéné* kurzus a korszerű mentálhigiénés szemlélet elméleti és gyakorlati kérdéseit vizsgálja. A résztvevők mentálhigiénés problémák rendszerszemléletű megközelítésével a prevenció egyéni és közösségi szintű lehetőségeit elemzik. A kurzus alapul szolgál a témaspecifikus továbbfejlesztéshez és a terepgyakorlatokhoz is.

A *Fejlődéslélektan* tantárgy során a fejlődés genetikai és környezeti meghatározottságának elemzésén keresztül az egészséges személyiség fejlődésének bemutatása történik. A kurzus célja az, hogy a résztvevők ismerjék meg az egyes életkorok fejlődési sajátosságait, a személyiségfejlődés kritikus periódusait és jellemző jegyeit. Sor kerül a lelki egészség-betegség határainak elemzésére is.

A *Konfliktuskezelő tréning* célja, hogy a résztvevők felismerjék kommunikáció során megjelenő torzulásokat, torzításokat. Lehetőségük

nyílik továbbá a konszenzus és a kooperáció, a hatalom és a konkurencia alaphelyzeteiből fakadó konfliktushelyzet kreatív kezelésének elsajátítására is.

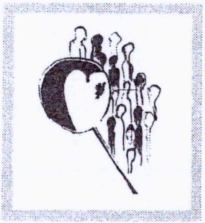

C) **Medicinális modul**

Medicinális alapismeretek: a tantárgy célja olyan alapvető ismeretek nyújtása, amelyek elsajátítása után a résztvevő képes lesz megérteni az orvostudomány alapvető megállapításait, új felismeréseit, az emberi test alapvető szerveződési szintjeit, a kémiai, biológiai szerveződési elveket, az élettani és korélettani fogalmakat, és az emberi test strukturális és funkcionális szerveződését.

Belgyógyászat: a résztvevő megismerkedik azokkal a krónikus felnőttkori betegségekkel, amelyek leggyakrabban okoznak munkaképtelenséget. Az elhízás és kóros lesoványodás dinamikája szintén helyet kap az előadásokban. A hallgató tájékozódik továbbá a krónikus betegségek okairól, és részletesen megismeri a megelőzés lehetőségeit.

Gyermekgyógyászat: a tantárgy részét képezi a fontosabb biológiai és szociális szempontok bemutatása, a gyermek egészségi állapotának megítélésénél. A betegségek megelőzésének szempontjai, a veleszületett egészségpotenciál fejlesztésén kívül a főbb krónikus betegségekről és az egészségtan oktatásáról esik szó.

Gyermek- és serdülőpszichiátria: a résztvevők alapvető ismereteket kapnak a gyermek- és serdülőkori pszichiátriai megbetegedésekről és a kezelés lehetőségeiről. A gyermekpszichiátriai rész ismerteti a gyermekeknél jelentkező leggyakoribb pszichés zavarok kóreredetét és tüneteit. Részletesen az iskolai teljesítményzavarokkal és viselkedészavarokkal foglalkozik, valamint azzal, hogy mi a pedagógus teendője ilyen esetekben.

Az *Elsősegélynyújtás és balesetvédelem* kurzuson a balesetvédelem és az elsősegélynyújtás kérdéseit tágabb értelemben, illetve konkrétan az iskolára és annak környezetére vonatkoztatva dolgozzák fel a résztvevők. Foglalkoznak a jó balesetvédelmi gyakorlat elméleti, gyakorlati és pszichológiai aspektusaival, az általános alapelvekre, a tudásra és a gyakorlati képességekre helyezve a hangsúlyt. A kurzus alapul szolgálhat a továbbfejlesztéshez és a témaspecifikus alkalmazáshoz.

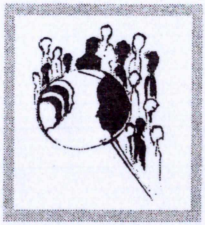

D) **Szakmódszertani modul**

Az *Egészségfejlesztés, egészségnevelés módszertana* tantárgy célja az egészségnevelés, egészségfejlesztés elméletének, gyakorlatának, időszerű kérdéseinek bemutatása. A kurzus feladata a nevelési folyamat mindennapos gyakorlatába ágyazható, a mentálhigiénés problémák megelőzését, korrigálását, az egészség megőrzését segítő elmélet és empirikus ismeretek integrálása, továbbá azok készségszintű alkalmazásának kialakítása.

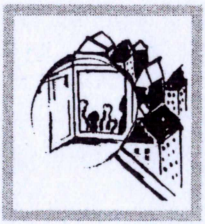

E) **Iskolai terepgyakorlatok szemináriumi feldolgozása**

A képzés során megszerzett elméleti és gyakorlati tudás alkalmazása oktatási, nevelési intézményben végzett gyakorlat során.

A program **záróvizsgával** végződik. A záróvizsgára bocsátás feltétele az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése, valamint a bíráló(k) által elfogadott szakdolgozat benyújtása. A záróvizsga a szakdolgozat védéséből és egy szóbeli vizsgából áll.

A szóbeli vizsga témakörei a főbb tanulmányi területek tananyagából alakítandók ki oly módon, hogy a különböző tantárgyak közötti összefüggések, kapcsolatok kerüljenek előtérbe. A záróvizsgán a hallgató-

nak témáját a saját intézményére (ill. munkájára) vonatkoztatva is be kell mutatnia.

A szakirányú továbbképzési szak és a szakvizsgára felkészítő program átjárható. (Lásd az összevont hálótervben!)

Tanszékünk lehetőséget ad a résztvevőknek arra, hogy ha igénylik, és megfelelnek a szakvizsgára felkészítő program felvételi követelményeinek, akkor párhuzamosan is végezhessék az egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzési szakot és az egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakvizsgára felkészítő programot. Ebben az esetben a választható tanulmányi terület anyagának egy része az egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzési szak keretében is elsajátítható. Ekkor a kötelezően oktatott tanulmányi terület moduljaira, melyek a pedagógusi tevékenység ellátásához szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek megerősítését és újabb ismeretekkel történő bővítését szolgálják, a képzés ötödik szemeszterében kerül sor.

Az egészségfejlesztő mentálhigiénikus pedagógus szakvizsga hálóterve (A + B képzési területek)

Tantárgy	Kredit/Szemeszter				
	I.	II.	III.	IV.	V.
Fejlődéslélektan	4				
Szociálpszichológia				2	
Mentálhigiénés alapismeretek	4				
Közösségi iskolai mentálhigiéné					2
Etika – Bioetika	4				
Család-, életmód szociológia	4				
Egészségszociológia		4			
Szociálpolitika – Gyermek- és ifjúságvéd.		4			
Statisztika	2				
Egészségtudományi alapismeret	2				
Pedagógiai ért. és vizsga					2
Egészségfejl./nevelés módszertana				4	2
Elsősegélynyújtás, balesetvédelem					2
Medicinális alapismeretek	2				
Krónikus és pszichiátriai betegs megelőz.		6	6		
Természetgyógyászati alapismeretek			4		
Pszichoterápiás alapismeretek				2	
Kisebbségtudományi alapismeretek				2	2
Konfliktuskezelő tréning					2
Szociális készségfejl.: komm. tréning	4				
Szakmai önismeret		4			
Szervezetfejlesztés és projektmenedzsment				6	
Pedagógiai esetfeldolgozás					4
Közigazgatás, közoktatás rendszertana					4
Európa Uniós értékek					4
Iskolaszervezés					2
Pedagógusmesterség, professzió					4
Terepgyakorlat			8		
Terepgyakorlat feldolgozása				4	
Szakdolgozati konzultáció				4	
Zenekultúra		2			
Vizuálkultúra			2		
Összesen	**26**	**20**	**20**	**24**	**30**

Szakdolgozat: 20 kredit.

Felvételi követelmény: pedagógus szakvégzettség és legalább három év szakmai gyakorlat

Az egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakirányú továbbképzési szak és az egészségfejlesztő mentálhigiénikus pedagógus szakvizsga összevont hálóterve

Tantárgy	Kredit/Szemeszter				
	I.	II.	III.	IV.	V.
Fejlődéslélektan	4				
Személyiséglélektan		4			
Szociálpszichológia				2+1	
Mentálhigiénés alapismeretek	4				
Közösségi iskolai mentálhigiéné					4
Etika – Bioetika	4				
Család-, életmód szociológia	4				
Egészségszociológia		2+2			
Szociálpolitika – Gyermek- és ifjúságvédelem		4			
Statisztika	2				
Pedagógiai ért. és vizsga					2
Egészségtudományi alapismeret	2				
Egészségfejl./nevelés módszertana				2+1	2
Népegészségtan		2+2	4		
Elsősegélynyújtás, balesetvédelem					2
Medicinális alapismeretek	2				
Krónikus és pszichiátriai betegségek megelőzése		4	4+2		
Természetgyógyászati alapismeretek			4		
Pszichoterápiás alapismeretek				2	
Kisebbségtudományi alapismeretek				2	2
Személyiségfejlesztés	4	4	4	4	
Konfliktuskezelő tréning					2
Szociális készségfejlesztés: kommunikációs tréning	4	4+2			
Szervezetfejl. projektmenedzsment				6	
Pedagógiai esetfeldolgozás					4
Közigazgatás, közoktatás rendszertana					4
Európa Uniós értékek					4
Iskolaszervezés					2
Pedagógus mesterség, professzió					4
Terepgyakorlat		6+2	8+2	6+2	
Terepgyakorlat feldolgozása			2+2	4+2	
Szakdolgozati konzultáció			4+2	4+2	
Zenekultúra		2			
Vizuálkultúra			2		
Összesen	**30**	**30+10**	**30+10**	**30+10**	30

Szakdolgozat: **20** + 15 kredit

A TANSZÉKEN DOLGOZÓ KÜLSŐ OKTATÓK BEMUTATÁSA

Oktató	Tantárgy	Beosztása
Prof. Dr. Bárány Ferenc	Szociálpolitika és Egészségügyi jog, eg. bizt. politika	szakvezető egyetemi tanár
Dr. Nagyné dr. Terhes Irén	Szociálpolitika és Egészségügyi jog, eg. bizt. pol.	főiskolai adjunktus
Dr. Maróti Antalné	Vizuálkultúra	tanár, iskolaigazgató
Dr. Szűcs Edit	Vizuálkultúra	orvos, gyermek-serdülő pszichiáter
Dr. Kovács Zoltán	Zenekultúra	egyetemi adjunktus
Dr. Pető Zoltán	Rehabilitációs ismeretek	egyetemi docens, osztályvezető
Dr. habil. Barabás Katalin	Medicinális alapismeretek Népegészségtan	egyetemi docens, csoportvezető
Lepránné Dr. Mezei Zsófia	Medicinális alapismeretek	egyetemi adjunktus
Dr. Hajnal Pap Rozália	Medicinális alapismeretek	tudományos munkatárs
Dr. Pap Ilona	Krónikus betegségek megelőzése (Belgyógyászat)	egyetemi adjunktus
Dr. Vargáné Dr. Kaczvinszki Emília	Krónikus betegségek megelőzése (Gyermek-serdülő pszichiátria)	orvos, gyermek-serdülő pszichiáter
Kissné Dr. Kapocsi Erzsébet	Bioetika	egyetemi adjunktus
Dr. Dobranovics Ilona	Addiktológia	főorvos, c. egyetemi docens
Dr. Varga István	Családtervezés, szexuális kultúra	főiskolai tanár, intézetigazgató
Varga Imre	Gyógypedagógiai alapismeretek	intézetigazgató
Dr. habil Tóth László	Természetgyógyászat	egyetemi docens
Dr. Dombi Józsefné	Zenekultúra	főiskolai tanár
Horváth József	Rekreáció elmélete és módszertana	főiskolai docens
Dr. Ilosvay György	Bevezetés a környezetvédelembe	főiskolai adjunktus

Katona Zsolt	Gyógytestnevelési alapismeretek	főiskolai tanársegéd
Prof. Dr. Szigeti Lajos Sándor	Esztétikum és magatartásforma	egyetemi tanár
Dr. Pogány Judit	Személyiségfejlesztő gyakorlat	egyetemi adjunktus
Tóth Tünde	Tanácsadás gyakorlata	szakpszichológus
Dr. Temesvári Beáta	Pszichiátriai alapismeretek	főorvos, osztályvezető, egyetemi docens
Dr. Pitrik József	Bevezetés a környezetvédelembe	főiskolai docens, menedzserigazgató
Prof. Dr. Somfai Béla	Bioetika	egyetemi tanár
Dr. Tóth Mónika	Gyermekgyógyászat	klinikai orvos
Dr. Burg Kornélné	Terepgyakorlat	egészségfejlesztő mentálhigiénikus, középiskolai tanár, szakvezető tereptanár
Felföldi Lászlóné	Terepgyakorlat	egészségfejlesztő mentálhigiénikus tanár, szakvezető tereptanár
Mártáné Lőrincz Veronika	Terepgyakorlat	egészségfejlesztő mentálhigiénikus, tanár, szakvezető tereptanár

A TANSZÉK KIADVÁNYAI

Benkő Zsuzsanna: Egészségfejlesztés (Környezetvédelem és egészségnevelés) JGYTF Kiadó, Szeged, 1992.

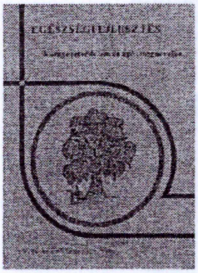

Tartalom

Előszó

Környezet és természetvédelem

Dózsa József: A környezet- és természetvédelem története hazánkban

Ilosvay György: A természetvédelmi Jogszabályokról

Molnár Béla: A bioszféra evolúciója

Tóth Károly: „Természeti értékek, nemzeti parkok, vadon élő állatok és növények védelme Magyarországon"

Pitrik József: Technikai – környezeti nevelés

Hazai és külföldi egészségfejlesztési, egészségnevelési oktatási programok, módszerek

Tráser László: Egészség és betegség-értelmezések a gondolkodás történetében

Erich Kleinfelder: Egészségnevelés a tanárképzésben Boden-Württenberg tartományban

Anselm Eder: Az osztrák iskolai egészségfejlesztésről

Bárány Ferenc: A szociális munka az iskolában és az egészségnevelésben

Benkő Zsuzsanna: Az egészségfejlesztés, egészségnevelés, mentálhigiéné az alap- és továbbképzésben

Benkő Zsuzsanna – Rékasi János: Az egészségnevelés helye és szerepe az iskolai nevelőmunkában

Sümegi Gyöngyi: Egészségfejlesztő iskolai modell kialakítása

Magatartás-zavarok, devianciák iskolás korú gyerekeknél

Barabás Katalin: Az egészség pszichoszomatikus összetevői, a megelőzés súlypontjai

Csík Veronika: A deviáns viselkedésről

Erdei Katalin: Teljesítményzavarok az iskolás korban

Vetró Ágnes: A tömegkommunikáció hatása az ifjúságra

Zelenai Károly: Mindenki ki van téve a kockázatnak!

*

Az egészségfejlesztő és mentálhigiénés szakember a társadalomban. JGYTF, SZOTE, 1994.

Tartalom

Benkő Zsuzsanna – Vetró Ágnes: Egészségfejlesztő és mentálhigiénés posztgraduális képzés Szegeden

Benkő Zsuzsanna: Az egészségfejlesztő, egészségnevelő projekt készítéséről

*

Benkő Zsuzsanna:
Az egészségneveléstől az egészségfejlesztésig
JGYTF Kiadó, Szeged, 1994.

Tartalom

Előszó

Makara Péter: Egészségvédelem Magyarországon: A kihívás természete

Gaye Heathcote: Posztgraduális képzés az egészségügyi oktatás és az egészségfejlesztés terén az Egyesült Királyságban és ezek modelljei, valamint stratégiái

G. A. M. Widdershoven – M. H. Strik: Egészségtudományok és egészségfejlesztés oktatása a Maastricht-i Egyetemen

Lotte Kaba – Schönstein: Nemzetközi egészségfejlesztő posztgraduális képzés. A multiprofesszionális képzés jól bevált modellje.

Klaus Scala: A szervezeti struktúra fejlesztésével az Egészségneveléstől az egészségfejlesztésig

Benkő Zsuzsanna – Vetró Ágnes: Egészségfejlesztő és mentálhigiénés posztgraduális képzés Szegeden

*

Benkő Zsuzsanna:
„Ne üljön lelkünkön szenvedés"
JGYTF Kiadó, Szeged, 1995.

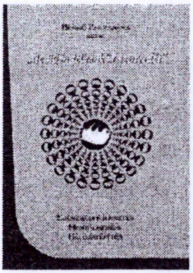

Tartalom

Előszó: dr. Veér András

Beköszöntő: dr. Makara Péter

Téka: a szerkesztő

„Formálom azt is, amivé ti válhattok"

Benkő Zsuzsanna – Vetró Ágnes: Egészségfejlesztés, mentálhigiéné, hálózatépítés. Modellkísérlet Szegeden

Gaye Heathcote – Mary Issitt: Az egészségfejlesztés elméletének és gyakorlatánakb összehangolása munkatapasztalat segítségével

Benkő Zsuzsanna: Az egészségfejlesztő, egészségnevelő projekt készítéséről

„Mert életem millió gyökerű"

Gaye Heathcote: A hálóaztépítés elmélete és gyakorlata az egészségfejlesztés területén (különös tekintettel Angliára és Magyarországra)

Mary Issitt: A hálózatépítés tanfolyam alatti és a hatékony egészségfejlesztésben a tanfolyam után alkalmazható modellje

Erdei Katalin: A hálózatépítés első lépései

Csík Vera – Barabás Katalin: Mentálhigiénés hallgatókkal végzett kiscsoportos munka tapasztalatai

Györgyné Kovács Erzsébet: Csoportmegbeszélés a hálózatépítésről

*

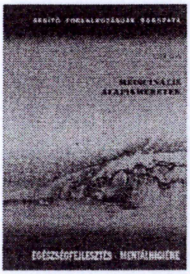

dr. Csík Vera:
Medicinális alapismeretek az egészségfejlesztő mentálhigiénés posztgraduális képzés hallgatói számára
JGYTF Kiadó, Szeged, 1996.

*

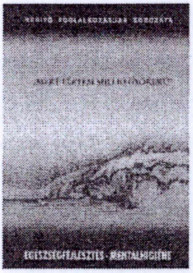

Benkő Zsuzsanna: „Mert életem millió gyökerű"
JGYTF Kiadó, Szeged, 1997.

Tartalom

Téka
Benkő Zsuzsanna: Az egészségfelfogás változása. Kísérlet az egészségfejlesztés értelmezésére
Barabás Katalin: A nemzet egészsége a nemzet legfőbb kincse
Csík Vera: Közösség és mentálhigiéné
Kapocsi Erzsébet: Család és erkölcs
Bárány Ferenc: Az egészségfejlesztés szociálpolitikai elemei
Fodorné Pogány Judit: A pozitív gondolkodás szerepe a preventív egészségviselkedésben

Erdei Katalin: Az egészségmagatartást befolyásoló kritikus pontok a személyiségfejlődésben

Ilosvay György: Környezet és egészség

Gaye Heathcote: Egészségnevelés. A tartalom, a módszer és az intézmények értékelő összehasonlítása Magyarország és az Egyesült Királyság között

A kötet munkatársai

*

Vetró Ágnes: Gyermek- és ifjúságpszichiátria, mentálhigiéné
JGYTF Kiadó, 1998.

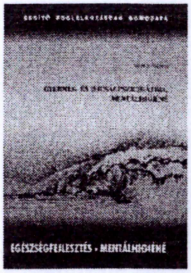

Az egészségfejlesztő mentálhigiénés posztgraduális képzés hallgatói számára

*

Erdei Katalin – Fodorné Pogány Judit:
Szemelvények a pszichológia témaköréből
JGYTF Kiadó, Szeged, 1998.

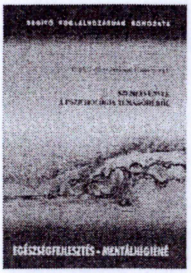

Tartalom

Erdei Katalin: Kritikus életperiódusok a személyiségfejlődésben a születéstől a felnőtté válásig

Erdei Katalin: Pieget intellektuális fejlődéselmélete

Erdei Katalin: A játék a pszichológia elméletében
Fodorné Pogány Judit: A felnőttkor pszichológiai jellemzői
Fodorné Pogány Judit: Tanuláselméleti modellek
Fodorné Pogány Judit: A pszichoanaltikus paradigma
Erdei Katalin: A humanisztikus pszichológia személyiségelmélete
Erdei Katalin: A lelki egészség – betegség feltárásában alkalmazott pszichológiai vizsgálatok

*

J. Nagy László: Európa-ismeretek
(Az integrációs folyamat történeti vázlata)
JGYTF Kiadó, Szeged, 1998.

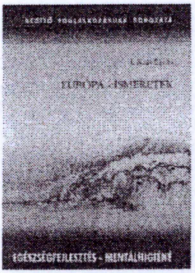

Tartalom

Bevezetés
A modern Európa kialakulása
Az Európa fogalom megjelenése az újkorig
Európa kitágulása
A modern Európa kialakulásának néhány jellemzője
A páneurópa gondolat
Az integrációt ösztönző lépések a második világháború után
A páneurópa gondolat újjászületése
Gazdasági ösztönző lépések
Politikai ösztönző lépések
A Montánunió
A Schuman-terv
A Montánuniótól a Római szerződésig
A Gazdasági Közösségtől az Európai Unióig
Az Európai Gazdasági Közösség megalakulása: a „Hatok"

Az északi kibővülés: Nagy-Britannia belépése
Franciaország Európa-politikája az 1960-as években
A déli kibővülés: a mediterrán országok csatlakozása
Lépések a politikai unió felé
Kelet-Európa (Magyarország) és az integrációs folyamat
Dokumentumok
Az 1950. május 9-i nyilatkozat
Az Európai Bizottság véleménye
Magyarország Európai Unióba történő jelentkezéséről
Válogatott magyar nyelvű irodalom

*

Bárány Ferenc:
Szociálpolitikai ismeretek
JGYTF Kiadó, Szeged, 1999.

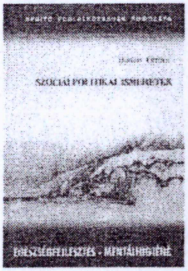

Tartalom

1. Szociálpolitikai alapfogalmak
2. Jóléti állam, európai szociális integráció
3. A mai magyar szociálpolitika történelmi előzményei. A szociális biztonsági rendszer reformja
4. Társadalombiztosítás a szociális biztonság rendszerében
5. A munkanélküliség kezelésének eszközei
6. A szociális törvény és a szociális ellátások
7. A gyermekvédelem helyzete és szociálpolitikai eszközei
8. Szociálpolitika szempontjából különösen érintett társadalmi csoportok

Jegyzetek
Mellékletek